[ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ] ਖਪ ਖਚਿਤ ਹੋਨੇਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਵੇਕਾਰ ਪਦ ਖਟ ਵਿਕਾਰੋਂ ਮੈ ਮਰਣ ਰੂਪ ਵਿਕਾਰ ਪਰ ਹੈ ਯਾਂਤੇ ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਕਈ ਰਜੋ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਜਨ ਖਪਨਾਮ ਆਪਨੇਕੋਂ ਬੰਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਵਿਖਯੋਂਮੈ ਖਚਤ ਹੋਕਰ ਜਬ ਵਰਤਮਾਨ ਸਰੀਰ ਮੈ ਭੋਗ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਪਰਾਰਬਧ ਦੂਰ ਹੋਜਾਵੇ ਹੈ ਤਬ ਦੇਹਕੇ ਮਰਣਰੂਪ ਵਿਕਾਰਸੇ ਔਰ ਜੋਨੀ ਮੈ ਜਾਣੇ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਜਨਮ ਸੇ ਤੁਟਹਿ ਨਾਮ ਟੂਟਕੇ ਔਰ ਸਰੀਰ ਮੈ ਜਾਵੇ ਹੈਂ ਯਾਂਤੇ ਤਿਨਕੇ ਮੰਦ ਕਰਮੋਂਕੇ ਅਨਸਾਰ ਈਸ੍ਵਰ ਤਿਨਕੋ ਨਿਖਿਧ ਕਰਮੋਂਕੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਨਿਖਿਧ ਸਰੀਰ ਦੇਵੇ ਹੈ ਯਾਂਤੇ ਰਜੋ ਤਮੋਗੁਣੀ ਅਸੁਰ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਨਿਖਿਧ ਕਰਮ ਕਰੇਹੈਂ ਸੋ ਆਗੇ ਤਿਨਕੀ ਨਿਸਾਨੀ ਮਾਤ੍ਰ ਕਹੇਹੈਂ (ਕੇਤੇ ਲੈਲੈ ਮੁਕਰ ਪਾਹਿ) ਅਨੇਕਹੀ ਰਜੋ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਪੁਰਖ ਧਨੀ ਪੁਰਖੋਂਸੇ ਕਰਜ ਲੈਲੈ ਕਰ ਫੇਰ ਕਹੇਹੈਂ ਹਮਨਹੀ ਲੀਆਹੈ ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ (ਮੁਕਰ ਪਾਹਿ) ਧਨ ਲੈਕੇ ਜੁਵਾਬੁ ਦੇ ਦੇਤੇ ਹੈਂ (ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ) ਅਨੇਕ ਵਿਵਹਾਰ ਪਰਮਾਰਥ ਗਜ੍ਹਾਨਸੇ ਰਹਿਤ ਜੀਵ ਮੂਰਖ ਹੈਂ (ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ) ਖਾਹੀ ਨਾਮ ਸਬਦ ਆਦਿਕ ਵਿਖਿਜੋਂਕਾਹੈ ਸੋ ਵਿਖੈ ਇਸ ਜੀਵਕੋਂ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਸੇ ਗਿਰਾਕੇ ਖਾਨੇ ਵਾਲੇਹੈਂ ਤਿਨਕੋ ਜੋ ਅਤਜੰਤ ਚਾਉਸੇ ਖਾਹਿ ਨਾਮ ਭੋਗੇਹੈਂ ਔਰ ਯਹ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇਹੈਂ ਜੋਹਮਾਰੇ ਕੋਂ ਹੀ ਯਹਵਿਖੇ ਖਾਤੇਹੈਂ (ਕੇਤਿਆਦੂਖਭੂਖਸਦਮਾਰ) ਕਿਤਨਿਆਂ

ਹੀ ਪੂਰਬਜਨਮਕੇ ਪਾਪੀ ਪੁਰਖੋਂਕੋ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਖੈ(ਦੂਖ) ਮਨਮੈ ਦੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣੋਮੈ ਭੁਖ ਪਿਆਸ ਹੋਤੀਹੈ ਔਰ (ਸਦਮਾਰ) ਬਾਲਕਪਨ ਮੈ ਮਾਤਾਪਿਤਾਕੀ ਤਾੜਨਾਂ ਔਰ ਜੋਬਨਪਨਮੈ ਚੋਰੀ ਆਦਿਕ ਕਰ ਰਾਜਾਕੀ ਤਾੜਨਾ ਪੁਨਾ ਬ੍ਰਿਧਕਾਲਮੈ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਝਿੜਕਨਾ ਰੂਪ ਤਾੜਨਾ ਔਰ ਮਰਣ ਕਾਲਮੈ ਯਮਕੀ ਤਾੜਨਾ ਸਹਾਰਤਾ ਹੈ (ਏਹਿਭਿਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ) ਹੇ ਦਾਤਾਰ ਯਹਭੀ ਆਪਕੀ ਹੀ ਦਾਤ ਹੈ ਭਾਵ ਸੁਭ ਕਰਮੋਕੇ ਫਲਵਤ ਅਸੁਭ ਕਰਮੋਕਾ ਫਲਭੀ ਜੀਵਨਕੋ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਹੇ ਭਗਵਾਨ ਆਪਸੇਹੀ ਮਿਲੇਹੈ ਯਹ ਸ੍ਰੁਤੀ ਮੈ ਭੀ ਲਿਖਾ ਹੈ॥

ਤਥਾਹੀ॥ ਯਥਾਕਾਰੀਯਥਾਚਾਰੀ ਤਥਾਭਵਤਿ ਸਾਧੂਕਾਰੀ ਸਾਧੁਰਭਵਤਿਪਾਪਕਾਰੀ ਪਾਪੋਭ-ਵਤਿ ਪੁਨ੍ਯ: ਪੁਨ੍ਯੇਨ ਕਰਮਣਾ ਭਵਤਿ ਪਾਪ: ਪਾਪੇਨ॥ ਬ੍ਰਿਹਦਾਰਣਕ ਉਪਨਿਖਦ ਅਧ੍ਯਾਯ ੬॥ ਬ੍ਰਹਮਣ ੪॥

ਅਰਥ--ਜੈਸੇ ਕਰਤਬਜ ਔਰ ਜੈਸੇ ਅਚਾਰ ਕਰਕੇ ਯੁਕ੍ਤ ਹੋਤਾਹੈ ਸੋ ਪੁਰਖ ਤੈਸਾਹੀ ਹੋਤਾਹੈ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਪਾਪਕਰਮ ਕਰਨੇਵਾਲਾ ਪਾਪਯੋਨੀਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਪੁੰਨਕਰਮ ਕਰਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਯੋਨੀਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਤਾਹੈ ਔਰਪਾਪਕਰਮ ਕਰਕੇ ਪਾਪਆਤਮਾ ਹੋਤਾਹੈ

॥ਪ੍ਰਸ੍ਨ--ਹੇ ਗੁਰੋ ਸੰਸਾਰ ਬੰਧਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀਕਾ ਜੋ ਉਪਾਯਹੈ ਤਿਸਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੋ॥ ਉਤ੍ਰ--(ਬੰਦਿਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈਹੋਇ) ਹੇ ਸਿਖਜ ਜੋ ਬੰਧਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਹੈ ਸੋ ਕੇਵਲ (ਭਾਣੈਹੋਇ) ਸ੍ਵਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਭਾਨ ਹੋਨੇਸੇਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ (ਹੋਰ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ) ਮੁਕ੍ਤੀਕੇ ਸਾਧਨ ਗਜਾਨ ਸੇ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਨਾਮ ਕਰਮੋਂਕੋ ਵਾ ਉਪਾਸਨਾਕੋਂ ਵਾ ਦੋਨੋ ਮਿਲਿਓਂਕੋਂ ਸਾਧਨਤਾ ਸ੍ਰੁਤੀਸੇ ਵਿਰੋਧ ਹੈ ਯਾਤੇ ਪ੍ਰਮਾਨੰਦਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਔਕਾਰਨਸਹਿਤ ਜਗ ਦੁਖਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀਕੋਂ ਗਜਾਨਸੇ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਹ ਸਕਤਾ ਹੈ [ਜੇਕੋਖਾਇਕੁਆਖਣਿਪਾਇ) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗਜਾਨਸੇ ਬਿਨਾ ਬੰਧਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀਕੋਂ ਕਹਕੇ (ਖਾਇ) ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ ਤਬ ਸੋ ਪੁਰਖ [ਕੁਆਖਣ] ਖੋਟੇ ਕਥਨਕੋਂ [ਪਾਇ] ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵ ਤਿਸਕੇ ਕਥਨਕੋਂ ਯੁਕ੍ਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇਸੇ ਤਿਸ ਪੁਰਖਕੇ ਕਥਨਕੋਂ ਖੋਟਾ ਕਹੇਂਗੇ (ਓਹੁਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿਖਾਇ) ਜਿਤਨੀਆਂ ਮੁਖਪਰ ਸਤ ਪੁਰਖੋਂ ਕਰ ਕਥਿਤ ਤਰਕੋਂ ਕੋ(ਖਾਇ) ਜੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇਗਾ ਤਿਨਕੋਂ (ਓਹੁਜਾਣੈ) ਸੋਈ ਪੁਰਖ ਜਾਣੇਗਾ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀ ਜਾਣੇਗਾ ਭਾਵ ਬੰਧ ਨਿਵਰਤੀਕਾ ਕਾਰਣ ਕੇਵਲ ਗਜਾਨ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਅਰੋਪਿਤ ਬੰਧਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਅਧਿਸ੍ਟਾਂਨ ਕੇ ਗਜਾਨਸੇ ਹੋਵੇਹੈ ਔਰ ਰੀਤੀਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸਸੇ ਹੀ ਤਮਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਹੋਵੇਹੈ ਔਰ ਅਨੰਤਹੀ ਉਪਾਇ ਕਰੀਏ ਤੌਭੀ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਸੇ ਤਮ ਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਹੋਵੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੈਸੇ

ਗਯਾਨਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸਸੇਹੀ ਅਰੋਪਿਤਬੰਧ ਰੂਪ ਤਮਕੀ ਨਿਵਿਰ
ਤੀ ਹੋਵੇਹੈ ਗਯਾਨ ਸੇਹੀ ਬੰਧਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਹੋਤੀਹੈ ਇਸ
ਅਰਥਕੇ ਬੋਧਕ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਵਚਨ ਭੀ ਹੈਂ ॥

**ਤਥਾਹੀ ॥ ਕਰਮਣਾਂ ਬਧਯਤੇਜੰਤੁਰ ਵਿਦਯ-
ਯਾਚ ਵਿਮੁਚਯਤੇ ॥**

ਅਰਥ-ਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਬੰਧਨਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਔਰ ਬ੍ਰਹਮਵਿਦਯਾ ਕਰਕੇ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮਗਯਾਨ ਕਰਕੇ ਵਿਮੁਕੁ
ਹੋਤਾਹੈ ॥ ਪ੍ਰਸ੍ਨ--ਹੇ ਗੁਰੋ ਜਿਸ ਗਯਾਨਸੇ ਬੰਧਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ
ਹੋਵੇਹੈ ਸੋ ਗਯਾਨਸਿਖਕੋਂ ਕੈਸੇ ਗੁਰੂਦੇਤੇਹੈਂ॥ਉਤ੍ਰ--(ਆਪੇਜਾਣੈ
ਆਪੇਦੇਇ) ਹੇਸਿਖਯ ਸੋ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ (ਆਪੇਜਾਣੈ) ਗੁਰੂਕੇ
ਸਰਣਹੋਕਰ ਆਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਾਖੀਕੋਂ ਸਰਬਕਾ ਅਧਿਸ੍ਟਾਂਨ
ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਜਾਨਤੇਹੈਂ ਔਰ ਇਸੀਪ੍ਰਕਾਰ(ਆਪੇਦੇਇ) ਆਪਨੇ
ਆਪਕੋਂ ਸਿਖਯਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਭਾਵ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿਨੋਨੇ
ਗੁਰੋਂਕੀ ਸਰਨ ਲੇਕਰ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਅਨੁਭਵਕਰਾਹੈ ਤਿਸੀਪ੍ਰਕਾਰ
ਆਪਨੇ ਸਿਖਯਕੋਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾਤੇਹੈਂ ਤਬ ਆਪਨੇ ਆਪਕੋ
ਦੇਨੇਵਾਲੇ ਕਹਾਤੇਹੈਂ (ਆਖਹਿਸਿਭਿਕੇਈਕੇਇ) ਜੋ
ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਨੇ ਆਪਕੋਂ ਸਿਖਕੇ ਪ੍ਰਤੀ [ਆਖਹਿ] ਕਥਨ
ਕਰਕੈ ਸਮਰਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ(ਸਿਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ) ਸੋਭੀ ਕੋਈ
ਕੋਈਹੈ ਬਹੁਤ ਵਿਰਲੇ ਦੁਰਲਭਹੈਂ ॥ ਇਸੀ ਅਰਥਕੋਂ ਆਗੇ
ਸਪਸ੍ਟ ਕਰਤੇਹੈਂ (ਜਿਸਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ) ਸਿਫਤਿ

ਪਦਮੈਜੋਤਿਸਜਾਰੀਹੈ ਸੋਸਿਫਤਾਂਵਾਲੇਕੀ॥ਬੋਧਕਹੈ ਯਾਤੇ ਜਿਸ ਕੋਂ ਗੁਰੂ ਸਿਫਤਾਂ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੀ (ਸਾਲਾਹ) ਨਾਮ ਗੁਣ ਕਥਨ ਰੂਪ ਉਸਤੁਤੀ ਕਰਨੀ ਦੇਵੇਹੈ ਸੋ ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਕਹੀਤਾਹੈ ਵਾ ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਕੋਂ (ਸਿਫਤਿ) ਸਿਫਤੋਂ ਸੇ (ਸਲਾਹ) ਸਾਲਾਹਨ ਯੋਗਜਗਜਾਨ (ਬਖਸੇ) ਦੇਤੇਹੈਂ (ਨਾਨਕਪਾਤਸਾਹੀਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥੨੫॥) ਗੁਰੂਜੀ ਕਹੇਹੈਂ ਸੋਪਾਤਸ਼ਾਹੋਂਕਾ ਭੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹਹੈ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪਸੇ ਸਰਬਕਾ ਅਧਿਪਤੀਹੈ ਵਾ ਉਪਾਸਨਾਕੇ ਬਲਸੇ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਆਦੀ ਸਭ ਲੋਕੋਂਕੋ ਉਲੰਘਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕਮੈ ਪਹੁਚ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਤੁਲਜ ਸਤ ਸੰਕਲਪ ਯੁਕ੍ਤ ਹੋਕਰ ਭੋਗੋਂਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿਕ ਲੋਕੋਂਕਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹੋਂਕਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਜੋ ਦੇਵਯਾਨ ਮਾਰ-ਗਦ੍ਵਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮਲੋਕਮੈ ਪਹੁਚਿਆਹੈ ਸੋ ਭੀ ਗਜਾਨ ਹੋਇਕੇ ਮੁਕ੍ਤ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸ ਅਰਥ ਮੈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹੇਹੈਂ ॥

ਮਨੁਖਜਾਣਾਂ ਸਹਸ੍ਰੇਖੁ ਕਸ੍ਚਿਦਜਤ ਤਿਸਿਧਯੇ ਯਤਤਾਮਪਿ ਸਿਧਾਨਾਂਕਸ੍ਚਿਨਮਾਂਵੇਤਿਤਤ੍ਵਤਃ

ਗੀਤਾ ਅਧਜਾਯ ੭॥ ਸਲੋਕ ੩ ॥

ਅਰਥ-(ਸਹਸ੍ਰੇਖੁ) ਅਨੰਤ ਮਨੁਖਜੋਂਕੇ ਮਧਜਮੇ ਕੋਈ ਏਕ ਮਨੁਖਜ ਚਿਤ ਸੁਧੀਦ੍ਵਾਰਾ ਗਜਾਨਕੀ ਉਤਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਯਤਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਯਤਨ ਕਰਨੇਵਾਲੇ ਸਾਧਕੋਂ ਕੇ ਮਧਜ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾਹੀ (ਤਤ੍ਵਤਃ) ਅਪਨੇ ਸਾਖੀ ਰੂਪ

ਆਤਮਾਕੋ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਜਾਨਤਾਹੈ ਤਥਾ ਗੁਰੂਵਾਕਯ "ਨਾਨਕ ਕੋਟਨਮੈ ਕੋਊ" ਤਥਾ "ਹੈਨਵਿਰਲੇਨਾਹੀਘਣੇ"। ੨੫ ॥

ਅਬ ਜਿਸ ਗ੍ਯਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਰਾਜਿਓਂ ਕਾ ਰਾਜਾ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਤਿਸਗ੍ਯਾਨਕੋਂ ਤਥਾ ਗ੍ਯਾਨਕੀ ਜਨਕ ਸਮਗ੍ਰੀਕੋਂ ਤਥਾ ਤਿਸ ਗ੍ਯਾਨਕੇ ਫਲਕੋ ਔਰ ਤਿਨਕੇਵਿਖਯਕੋਂ ਅਮੋਲ-ਕਤਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਅਮੁਲਗੁਣਅਮੁਲਵਾਪਾਰ॥ ਅਮੁਲਵਾਪਾਰੀਏਅਮੁਲਭੰਡਾਰ॥ ਅਮੁਲਆਵਹਿਅਮੁਲਲੈਜਾਹਿ॥ਅਮੁਲੁਭਾਇਅਮੁਲਾਸਮਾਹਿ॥ ਅਮੁਲਧਰਮੁਅਮੁਲਦੀਬਾਣੁ ॥ ਅਮੁਲੁਤੁਲੁਅਮੁਲੁਪਰਵਾਣੁ॥ ਅਮੁਲੁਬਖਸੀਸਅਮੁਲੁਨੀਸਾਣੁ ॥ ਅਮੁਲੁਕਰਮੁਅਮੁਲੁਫੁਰਮਾਣੁ ॥ ਅਮੁਲੋਅਮੁਲੁਆਖਿਆਨ ਜਾਇ ॥ ਆਖਿਆਖਿਰਹੇਲਿਵਲਾਇ॥ਆਖਹਿਵੇਦਪਾਠਪੁਰਾਣ॥ਆਖਹਿਪੜੇਕਰਹਿਵਖਿਆਣ ॥ ਆਖਹਿਬਰਮੇਆਖਹਿਇੰਦ॥ਆਖਹਿਗੋਪੀਤੈਗੋਵਿੰਦ ॥ਆਖਹਿਈਸਰਆਖਹਿਸਿਧ॥ ਆਖਹਿਕੇਤੇਕੀਤੇਬੁਧ॥ ਆਖਹਿਦਾਨਵਆਖਹਿਦੇਵ ॥ ਆਖਹਿਸੁਰਿ

ਨਰਮੁਨਿਜਨਸੇਵ ॥ ਕੇਤੇਆਖਹਿਆਖਣਿਪਾਹਿ ॥ ਕੇਤੇਕਹਿਕਹਿਉਠਿਉਠਿਜਾਹਿ ॥ ਏਤੇ ਕੀਤੇਹੋਰਿਕਰੇਹਿ ॥ ਤਆਖਿਨਸਕਹਿਕੇਈ ਕੇਇ॥ਜੇਵਡੁਭਾਵੈਤੇਵਡੁਹੋਇ ॥ ਨਾਨਕਜਾਣੈ ਸਚਾ ਸੋਇ ॥ ਜੇਕੋਆਖੈਬੋਲੁਵਿਗਾੜੁ ॥ ਤਾਲਿਖੀਐਸਿਰਿਗਾਵਾਰਾਗਾਵਾਰੁ ॥ ੨੬ ॥

(ਅਮੁਲਗੁਣ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ) ਹੇਸਿਖਯ ਪੂਰਬ ਉਕ੍ਤ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਅੰਤਹਕਰਣਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀਰੂਪ ਕਹਾਹੈ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਗੁਣਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸੋ ਗਯਾਨਰੂਪ ਗੁਣ(ਅਮੁਲ)ਅਮੋਲਕਹੈ ਭਾਵ ਅਤਯੰਤ ਦੁਰਲਭਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਸੋ ਬ੍ਰਿਤੀਰੂਪ ਗਯਾਨ ਆਪਨੇ ਆਪ ਮਿਥਯਾਭੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਸਤਯ ਬਸਤੂਕਾ ਬੋਧਕਹੈ ਔਰ ਅਵਿਦਿਆਕਾ ਕਾਰਯ ਹੂਆਭੀ ਅਵਿਦਯਾਕਾ ਨਾਸਕਹੈ ਔਰ ਅਵਿਦਯਾਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇਸੇ ਆਪਨੇ ਆਪਕੋਂਭੀ ਨਾਸ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕਤਕ ਰਜ ਜਲ ਕੇ ਮਲਕੋਂ ਨਿਵਿਰਤ ਕਰਤੀ ਹੂਈ ਆਪਨੇ ਆਪਕੋਂਭੀ ਨਿਵਿਰਤ ਕਰ ਦੇਤੀਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸੋ ਗਯਾਨ ਅਮੋਲਕਹੈ ਔਰ (ਵਾਪਾਰ) ਨਾਮ ਗਯਾਨਕੇ ਜਨਕ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸਕਾ ਔਰ ਸਿਖਕੇ ਸ੍ਰਵਣਕਾਹੈ ਸੋ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਵਾਪਾਰ (ਅਮੁਲ)ਅਤਯੰਤ ਅਮੋਲਕਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਗੁਰੂਕਾ ਕਥਨ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਅਵਾਚਯ ਵਸਤੂਕਾ ਕਥਨ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਅਮੋਲਕਹੈ ਭਾਵ

ਅਤਯੰਤ ਦੁਰਲਭਹੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਤੀ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਆ ਰਹਿਤ ਕਾ ਜੋ ਸ੍ਰਵਣਹੈ ਸੋ ਅਤਯੰਤ ਅਮੋਲਕਹੈ (ਅਮੁਲਵਾਪਾਰੀਏ ਅਮੁਲਭੰਡਾਰ)(ਵਾਪਾਰੀਏ) ਗੁਰੂਕਾ ਕਥਨਰੂਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਥਾ ਸਿਖਯਕਾ ਸ੍ਰਵਣ ਰੂਪ ਵਪਾਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂਵਕ੍ਤਾ ਔਰ ਸਿਖਯ ਸ੍ਰੋਤਾਭੀ (ਅਮੁਲ) ਅਤਯੰਤ ਅਮੋਲਕਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਸੋ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਵਕ੍ਤਾ ਅਵਿਦਯਾ ਰਹਿਤਭੀ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕਰਮਕੀ ਵਿਚਿਤ੍ਰਤਾਸੇ ਅਵਿਦਯਾਯੁਕ੍ਤ ਅਗਯਾਨੀਵਤ ਸਰਬ ਕ੍ਰਿਆਕਾ ਕਰਤਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਦੁਰਲਭ ਹੋਨੇਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਰੂਪ ਵਯਾਪਾਰ ਵਾਲਾਭੀ ਅਤਯੰਤ ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨਨੇ ਸਹਸ੍ਰ ਮਨੁਖਯੋਂਕੇ ਮਧਯਮੈ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਗਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਯਤਨ ਕਰਤਾਹੈ ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ ਔਰ ਗੁਰੂਜੀਨੇ ਕਹਾਹੈ "ਨਾਨਕ ਕੋਟਨਮੈ ਕੋਊ ਤਥਾ ਹੈਨ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ" ਯਹ ਕਹਾਹੈ ਔਰ (ਭੰਡਾਰ) ਗਯਾਨਕੇ ਰਹਿਨੇਕਾ ਸਥਾਨ ਜੋ ਅੰਤਹਕਰਣਹੈ ਸੋਭੀ [ਅਮੁਲ] ਅਤਯੰਤ ਅਮੋਲਕਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜਿਸਕਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਾਸਨਾ ਰਹਿਤਹੈ ਔਰ ਵੈਰਾਗਾਦੀ ਸੰਪੰਨਹੂਆ ਸੰਸੈ ਵਿਪਰਯੇ ਰਹਿਤਹੈ ਸੋ ਦੁਰਲਭਹੈ ਤਾਂਤੇ ਅਮੋਲਕਹੈ(ਅਮੁਲਆਵਹਿਅਮੁਲਲੈਜਾਹਿ) ਜੋਗੁਰੂਕੀ ਸਰਣਮੈ ਆਵੇਹੈ ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਤਾਤੇ(ਅਮੁਲ) ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂਰੂਪ ਗਯਾਨਕੋਂ ਲੇ ਜਾਵੇਹੈ ॥ ਔਰ ਜੋ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਬ੍ਰਿਤੀਸੇ ਨਿਰਾਵਰਣ ਬ੍ਰਹਮਭਾਨ ਹੋਤਾਹੈ ਸੋ (ਅਮੁਲ ਭਾਇ ਅਮੁਲਾ ਸਮਾਹਿ) ਨਿਰਾਵਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਵਸਤੂਕਾ ਜੋ

ਭਾਨ ਹੋਣਾਹੈ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਭਾਇਹੈ ਤਾਂਤੇ ਤਿਸ ਅਤਯੰਤ ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂਮੈ ਜੋਵਿਦ੍ਵਾਨੋਂ ਕਾ (ਸਮਾਹਿ) ਜਲਮੈ ਜਲਵਤ ਬ੍ਰਹਮਮੈ ਸਮਾਵਤੇਹੈਂ ਸੋਭੀ ਸਰਬ ਦੁਖ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇਸੇ ਅਤਿ- ਅੰਤ ਅਮੋਲਕਹੈ (ਅਮੁਲੁ ਧਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਦੀਬਾਣੁ) ਜੋ ਚਿਤਕੀ ਸੁਧੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗਯਾਨਕਾ ਜਨਕ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮਹੈ ਸੋਭੀ ਦੁਰਲਭ ਹੋਨੇਸੇ ਅਮੋਲਕਹੈ ਔਰ ਜੋ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੇਕੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਜਨੋਕੀ ਸਭਾਰੂਪ ਦੀਬਾਣਹੈ ਸੋਭੀ (ਅਮੁਲ) ਅਮੋਲਕਹੈ [ਅਮੁਲੁ ਤੁਲੁ ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ] ਜਿਸਤੇ ਉਨ ਸਤ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ (ਤੁਲ) ਤੁਲਯਤਾ ਪਰਸਪਰ ਵਿਵਾਦਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨਾ ਯਹਭੀ (ਅਮੁਲੁ) ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਔਰ (ਪਰਵਾਣ) ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮਕਾ ਬੋਧਕ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਸੋਭੀ [ਅਮੁਲ] ਅਮੋਲਕਹੈ ਪ੍ਰਮਾਣਕੇ ਅਮੋਲਕ ਹੋਨੇਸੇ ਧਰਮ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਾਲਮੈ ਜੋ ਮਹਾਤਮੋਂਕੇ ਚਿਤੋਂਕੀ ਤੁਲਯਤਾਹੈ ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ ਤੁਲਤਾਕੇ ਅਮੋਲਕਹੋਨੇਸੇ ਸਭਾਕੀਭੀ ਅਮੋਲਕਤਾ ਜਾਣਲੈਣੀ (ਅਮੁਲੁ ਬਖਸੀਸ ਅਮੁਲੁ ਨੀਸਾਣੁ) ਹੇ ਸਿਖਯ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣਸੇ ਨਿਸਚੈ ਕਰਕੇ ਜਬ ਪੁਰਖ ਸੇਵਨ ਕਰਤਾਹੈ ਤਬ ਪਰਮਾਤਮਾਕੀ ਕਰੀ ਹੂਈ ਜੋ ਚਿਤ ਸੁਧੀ ਰੂਪ ਬਖਸੀਸਹੈ ਸੋਭੀ (ਅਮੁਲ) ਬਹੁਤ ਦੁਰਲਭ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਬਹੁਤਸੇ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧੋਂ ਕੀ ਬਹੁਲਤਾ ਸੇ ਚਿੱਤ ਸੁੱਧੀਕੋਂ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਔਰਜੋ ਚਿੱਤ ਸੁਧੀਕਾ (ਨੀਸਾਨ) ਚਿ ਹਨਹ ਭਾਵ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖਤੇ ਜੋ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾਹੈ ਯਹ ਚਿਤ ਸੁੱਧੀਕਾ

ਵਿਹਨਹੈ ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜਬ ਨਿਤਜ ਅਨਿਤਜ
ਵਿਵੇਕ ਅਤਯੰਤ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤਾਹੈ ਤਬ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ
ਦ੍ਵਾਰਾ ਚਿਤਕੀ ਸੁੱਧੀ ਜਾਨੀ ਜਾਤੀਹੈ ਸੋ ਵਿਵੇਕ ਸ੍ਵਸੰਵੇਦਜ
ਹੋਨੇਸੇ ਅਤ੍ਯੰਤ ਅਮੋਲਕ ਹੈ (ਅਮੁਲੁ ਕਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਫੁਰਮਾਣੁ)
ਸੁਧਚਿਤ ਕਰਕੇ ਜੋ (ਕਰਮ) ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨ ਆਦਿਕੋਂ
ਕਾ ਕਰਨਾਹੈ ਸੋਭੀ (ਅਮੁਲੁ) ਅਤਯੰਤ ਅਮੋਲਕਹੈ ਔਰ ਜੋ
ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋਂਕੀ ਕਰਤਬਜਤਾਕਾ ਬੋਧਕ (ਫੁਰਮਾਣੁ) ਵੇਦ
ਵਚਨਹੈ ਸੋਭੀ (ਅਮੁਲੁ) ਅਮੋਲਕਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕ
ਦ੍ਰਬ ਆਦਿਕੋਂਕੀ ਕਾਮਨਾਕੇ ਤਜਾਗਸੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੋਵੇਹੈ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਿਹਦਾਰਣਕਕੇ ਚੌਥੇ ਅਧਜਾਯਮੈ ਯਾਗਵਲ-
ਕ ਰਿਖੀਨੇ ਸਰਬਥਾ ਦ੍ਰਬਕੀ ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ ਔਰ ਆਤਮਾ
ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਸਹਿਤ ਆਪਨੀ ਮੈਤ੍ਰੇਯੀ ਇਸਤ੍ਰੀਕੋਂ ਜਾਨਕਰ
ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋਂਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਾਹੈ॥ ਤਹਾਂ ਯਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ--ਜਬ
ਯਾਗਵਲਕ ਰਿਖੀਨੇ ਗ੍ਰਹਸਤ ਆਸ੍ਰਮਕਾ ਤਜਾਗ ਕਰਨੇਕਾ
ਵਿਚਾਰ ਕਰਾ ਤਬ ਆਪਨੀ ਬਡੀ ਮੈਤ੍ਰੇਯੀ ਇਸਤ੍ਰੀਸੇ ਕਹਾ ਹੇ
ਮੈਤ੍ਰੇਯੀ ਮੈ ਇਸ ਗ੍ਰਸਤਾਸ੍ਰਮਸੇ ਦੂਸਰੇ ਸੰਨਜਾਸ ਆਸ੍ਰਮਕੋਂ
ਜਾਣੇਕੀ ਇਛਾ ਕਰਤਾਹੂੰ ਔਰ ਮੇਰਾ ਯਹ ਸੰਕਲਪਹੈ ਜੋ ਤੇਰਾ
ਇਸਕਾ ਤਜਾਯਨੀਸੇ ਧਨਕਾ ਵਿਭਾਗ ਕਰਦੇਵੋਂ ਕਾਹੇਤੇ ਮੇਰੇ
ਪੀਛੇ ਤੁਮਾਰਾ ਦੋਨੋਂਕਾ ਵਿਵਾਦ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਯਾਗਵਲਕਨੇ ਕਹਾ ਤਬ ਮੈਤ੍ਰੇਯੀਨੇ ਕਹਾ ਹੇਭਗਵਨ ਜੇਕਰ
ਯਹ ਸਰਬਹੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਧਨ ਕਰਕੇ ਪਰਿਪੂਰਣ ਹੂਈ ਜੋ ਮੇਰੇ

ਪਾਸ ਹੋਵੇਗੀ ਤਬਮੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਤ੍ਵਰੂਪ ਮੋਛਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਊਂਗੀ ਵਾ ਨਹੀ ਹੋਵਾਂਗੀ ? ਫਿਰ ਯਾਗਵਲਕਨੇ ਕਹਾ ਜੈਸੇ ਧਨਆਦੀ ਸਮਗ੍ਰੀਸੇ ਸੰਪੰਨ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਜੀਵਨ ਹੋਤਾਹੈ ਤੈਸੇ ਤੇਰਾਭੀ ਸੁਖ ਪੂਰਬਕ ਜੀਵਨ ਹੋਵੇਗਾ ਔਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਤ੍ਵਕੀ ਤੋ ਧਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਤਬ ਮੈਤ੍ਰੇਯੀ ਨੇ ਕਹਾ ਜਬ ਇਸ ਧਨਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਤ੍ਵਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਹੈ ਤੌ ਮੈਂ ਇਸਧਨਕੋਂ ਕਿਆ ਕਰੋਂਗੀ ਜੋ ਆਪ ਮੋਛਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕਾ ਸਾਧਨ ਜਾਨਤੇਹੋ ਸੋਈ ਮੇਰੇਕੋਂ ਕਹੋ ਤਬ ਯਾਗਵਲਕਨੇ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨ ਤਥਾ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਕੇ ਬੋਧਕ ਵੇਦ ਵਚਨੋ ਕੋਂ ਕਹਾਹੈ ਔਰ ਤਿਸਵੇਦ ਵਚਨੋਕੋਂ ਲਿਖਕਰ ਤਿਸਕਾਵਿਖ੍ਯਾ ਨ ਭੀ ਕਰਾਹੈ [ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ] ਇਸ ਪੰਕਤੀਕੇ ਵਿਖ੍ਯਾਨਮੈ ਲਿਖਾਹੈ ਜਾਨ ਲੈਣਾ ॥ (ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲੁ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ) ਹੇਸਿਖ੍ਯ ਪੂਰਬ ਉਕ੍ਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਜਿਸ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੇ ਗ੍ਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨ ਅਤਯੰਤ ਅਮੋਲਕਹੈ ਤਿਨ ਅਮੋਲਕੋਂ ਸੇ ਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਤਯੰਤ ਅਮੋਲਕਹੈ [ਆਖਿਆਨਜਾਇ] ਇਦੰਤਾਸੇ ਨਹੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ਕਿੰਤੂ ਸਰਬਾਧਿਸ੍ਥਾਨ ਸਰਬਕਾ ਨਿਯੰਤਾਹੈ ਐਸੇ ਕਹੇਹੈ (ਆਖਿ ਆਖਿਰਹੇਲਿਵਲਾਇ) ਹੇਸਿਖ੍ਯ ਪਿਛਲੀ ਤੁਕਮੈ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅਭੇਦ ਗ੍ਯਾਨ ਸਕ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਤੀਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇਹੈ ਯਹ ਕਹਯਾਹੈ ਅਬ ਇਸ ਪੰਕ੍ਤੀਮੈ ਲਛਨਾ ਬ੍ਰਿਤੀਸੇ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਅਭੇਦਕੋਂ (ਆਖਿਆਖਿ) ਬਾਰੰਬਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀਓਕੋਂ ਉਪਦੇਸ

ਕਰਕੇ ਹਮ ਤਿਸ ਅਖੰਡ ਸ੍ਵਰੂਪਮੇ (ਰਹੇਲਿਵਲਾਇ) ਤਿਸਕੇ ਅਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਥਿਤ ਹੋ ਰਹੇਹੈਂ ਔ ਸ੍ਵਰੂਪਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਨੀਹੀਸਮਾਧੀਹੈ ਸੋ ਸਮਾਧੀ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨ ਨਿਦਿਧਜਾਸਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਸਾਖਜਾਤ ਕਾਰ ਰੂਪਹੈ ਸੋ ਸਮਾਧੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ ਜਿਸਮੈ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਕਾ ਭਾਨ ਹੋਵੈਹੈਸੋ ਸਵਿਕਲਪ ਸਾਖਜਾਤ ਕਾਰ ਰੂਪਹੈ ਜਿਸਮੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਨਹੀਂ ਭਾਸੇ ਹੈ ਸੋ ਨਿਰਵਿਕ-ਲਪ ਸਾਖਯਾਤ ਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ ਚੌਥੀ ਭੂਮਿਕਾਮੈ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਭਾਸੈ ਹੈ ਅਗਲੀਆਂ ਤੀਨ ਭੂਮਿਕਾਮੈ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਨਹੀ ਭਾਸੈਹੈ ਗਜਾਤਾ ਗਜਾਨ ਗੇਯਕਾ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਹੈ ਗਜਾਨਕੀ ਸਭੀ ਸਾਤ ਭੂਮਕਾ ਹੈਂ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਮ ਚਿਤਕੀ ਅਵਸਤ੍ਹਾ ਬਿਸੇਖਕਾਹੈ ਇਨ ਸਾਤੋਂ ਭੂਮਯੋਂਕੇ ਨਾਮਯਹਹੈਂ ॥ ਸੁਭਇਛਾ੧ਸੁਵਿਚਾਰਣਾ੨ ਤਨੁਮਾਨਸਾ ੩ ਸਤ੍ਵਾਪਤਿ ੪ ਅਸੰਸਕ੍ਤੀ ੫ ਪਦਾਰਥਾਭਾਵਨੀ ੬ ਤੁਰੀਆ੭ ਯਹਨਾਮਹੈਂ

ਅਬ ਅਰਥ ਕਹੇਹੈਂ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਿਤ੍ਯ ਔਰ ਅਨਿਤ੍ਯ ਵਸਤੂਕੇ ਵਿਵੇਕਸੇ ਲੇ ਮੁਕ੍ਤੀਕੀ ਇਛਾਪ੍ਰਯੰਤ ਪਹਲੀ ਸੁਭ ਇਛਾ ਭੂਮਿਕਾਹੈ ੧ ਤਿਸਸੇ ਪੀਛੇ ਗੁਰੂ ਸਰਣਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨਰੂਪ (ਸੁ) ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਆਤਮਾਕਾਵਿਚਾਰਨਾ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਸੁਵਿਚਾਰਣਾਹੈ ੨ ਤਿਸਤੇ ਪੀਛੇ ਨਿਦਿਧਜਾਸਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਅਤੀਸੂਖਮ ਵਸਤੂਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਯੋਗਜ (ਤਨੁ) ਸੂਖਮ ਸੂਖਮ (ਮਾਨਸਾ) ਨਾਮ ਸੂਖਮ ਮਨਕਰ ਲੈਣਾ ਇਸਕਾ

ਨਾਮ ਤਨ ਮਾਨਸਾਹੈ ੩ ਤਿਸਤੇ ਪੀਛੇ (ਸਤ੍ਵ) ਨਾਮ ਸੁਧ ਸ੍ਵ-
ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕੀ [ਆਪਤਿ] ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਨੀ ਤਿਸਕਾ
ਨਾਮ ਸਤ੍ਵਾਪਤਿਹੈ ੪ ਸੰਗਕਾ ਨਾਮ ਸੰਸਕ੍ਤੀਹੈ ਗਜ਼ਾਨ ਹੂਏਸੇ
ਅਗਲੇ ਕਾਲਮੈ ਸਾਧਨੋਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਵਿਖਜੋਂਕੇ ਸੰਗਕਾ ਮਨਸੇ
ਅਭਾਵ ਹੋਨਾ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਅਸੰਸਕ੍ਤੀ ਭੂਮਿਕਾਹੈ ੫ ਨਾਨਾ
ਰੂਪਸੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਮਨਮੈ ਭਾਨ ਨਾ ਹੋਣਾ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ
ਪਦਾਰਥਾ ਭਾਵਨੀ ਕਹੀਯੇਹੈ ੬ ਜਾਗ੍ਰਤਾਦੀ ਤੀਨੋ ਅਵਸਤ੍ਰਾ
ਸੇ ਰਹਿਤ ਚੌਥਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਤੁਰੀਆਮੈ ਥਿਤੀ ਹੋਨੇਕਾ ਨਾਮੁ ਤੁਰੀਆ
ਅਵਸਥਾਹੈ ੭ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਤੀਨੋ ਭੂਮਿਕਾ ਗਜ਼ਾਨ਼ਕਾ ਸਾਧਨ
ਰੂਪਹੈ ਇਨਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਵਾਲੇ ਯੋਗੀਯੋਂਕੇ ਮਤਮੇ ਜਾ-
ਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾਹੈਇਨਤੀਨਭੂਮਿਕਾਵਾਲਿਯੋਂਕੇ ਚਿਤਮੈ ਜਗਤ
ਜੁਦਾਜੁਦਾ ਭਾਸੇਹੈ ਯਾਤੇ ਯਹ ਤੀਨ ਭੂਮਿਕਾ ਯੋਗੀਜਨੋਂ ਕੀ
ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾਹੈ ਇਨਤੀਨ ਭੂਮਿਕਾਸੇ ਪੀਛੇ ਚੌਥੀਮੈ ਕੇਵਲ
ਬ੍ਰਹਮਸ੍ਵਰੂਪਹੋਵੇਹੈ ਚੇਤਨਸੇ ਭਿੰਨਮੇਰੇਮੈ ਅਨਜ ਵਸਤੂ ਕਾ
ਲੇਸਭੀ ਨਹੀਹੈ ਐਸਾ ਜੀਵ ਈਸਕੇ ਅਭੇਦਕਾ ਸਾਖਜਾਤ ਕਾਰ
ਹੋਵੇਹੈ ਸਾਰਾਜਗਤਐਸੀਅਵਥਾਮੈਸ੍ਵਪਨਪਦਾਰਥੋਂਵਤਮਿਥਜਾ
ਮਨਮੈ ਭਾਸ਼ੇਹੈਯਾਤੇ ਇਸ ਅਵਸਥਾਕਾਨਾਮਯੋਗੀਜਨੋਨੇ ਸ੍ਵਪਨ
ਕਹਾ ਹੈ ਇਸਚੌਥੀ ਭੂਮਿਕਾਵਾਲਾ ਗਜ਼ਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮਵਿਤ
ਕਹੀਯੇਹੈ ਯਹ ਚੌਥੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਵਿਤ ਜੀਵਨਮੁਕ੍ਤੀ
ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀਹੈ ਅਗਲੀਆਂ ਤੀਨ ਭੂਮੀਆਂ ਜੀਵਣ ਮੁਕਤੀ
ਕੇ ੍ਦਹੈਂ ਚੌਥੀ ਭੂਮਿਕਾਮੈ ਸਵਿਕਲਪਕ ਸਮਾਧੀਕੇ ਅਭਜਾਸ

ਸੇ ਮਨਕਾ ਨਿਰੋਧ ਹੋਕਰ ਜੋ ਮਨਕੀ ਨਿਰਵਿਕਲਪਕ ਸਮਾਧੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਵੇਹੈ ਸੋ ਪੰਚਮੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ਜਿਸਕਾ ਅਸੰਸ-ਕ੍ਤਿਨਾਮ ਹੈ ਇਸਮੈ ਗਜਾਨੀ ਪੁਰਖ ਖਾਨ ਪਾਨਾਦਿਕ ਬਜਵਹਾਰ ਹੇਤ ਆਪਹੀ ਉਥਾਨ ਹੋਵੇਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਯੋਗੀਜਨ ਸੁਖੁਪਤੀ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਇਸ ਭੂਮਿਕਾਵਾਲੇ ਗਜਾਨੀਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਤ ਵਰਤਹੈ ਇਸ ਪੰਚਮੀ ਭੂਮਿਕਾਕੇ ਬਹੁਤ ਅਭਜਾਸ ਸੇ ਛਠੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੋਵੇਹੈ ਪਦਾਰਥ ਅਭਾਵਨੀ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਇਸਕੋ ਯੋਗੀਜਨ ਗਾਂਢਸੁਖਤਿ ਕਹੇਹੈਂ ਇਸ ਛਠੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਲਾ ਗਜਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਤਵਰੀਆਂਨ ਕਹੀਯੇਹੈ ਇਸ ਭੂਮਕਾ ਕੇ ਅਧਿਕ ਅਭਜਾਸ ਸੇ ਸਪਤਮੀ ਹੋਵੇਹੈ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਤੁਰੀ-ਆ ਹੈ ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਮੈ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਹੈ ਇਸ ਭੂਮਿਕਾਵਾਲੇ ਗਜਾਨੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਆਪ ਸੇ ਵਾ ਔਰਸੇ ਸਮਾਧੀ ਸੇ ਕਬੀ ਉਥਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇਹੈ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰਕੀ ਇਛਾਨੁਸਾਰ ਔਰ ਭਕਤ ਜਨੋਂਕਾ ਦੀਆ ਹੂਆ ਅਨਜਲ ਆਦਿਕ ਤਿਸਕੋ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇਹੈਂ ਇਸ ਸਪਤਮੀ ਭੂਮਿਕਾਵਾਲੇ ਗਜਾਨੀਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਵਿਤ-ਵਰਿਸ੍ਹੈ॥ ਅਬ ਜੀਵਨ ਮੁਕ੍ਤੀਕਾ ਲਛਨ ਕਹੇਹੈਂ ਸਰੀਰਮੈਂ ਪ੍ਰਾਣ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਤੇ ਰਹਿਨ ਦੁਖਕਾ ਲੇਸ ਭੀ ਨਾਂ ਉਤਪੰਨ ਹ੍ਰਿਦੈਮੈ ਹੋਵੇ ਔਰ ਆਪਣੇ ਆਤਮਾਕਾ ਬ੍ਰਹਮ-ਰੂਪਤੇ ਗਜਾਨ ਹੋਵੇ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਜੀਵਨ ਮੁਕ੍ਤ ਕਹੇਹੈਂ ਸ੍ਵਰੂਪਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਨੇਕਾ ਨਾਮ ਸਮਾਧੀ ਹੈ ਸੋ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਹੋ

ਵੇਹੈ ਏਕ ਲੈ ਚਿੰਤਨਸੇ ਦੂਸਰੀ ਬਾਂਧਚਿੰਤਨਸੇ ਹੋਵੇਹੈ ਲੈਚਿੰਤ-
ਨਸੇ ਹੋਨੇਵਾਲੀ ਕਾ ਨਾਮ ਲੈ ਪੂਰਬਕਹੈ ਬਾਧ ਚਿੰਤਨਸੇ ਹੋਨੇ
ਵਾਲੀ ਕਾ ਨਾਮ ਬਾਧਪੂਰਬਕਹੈ ਜਿਸ ਰੀਤੀਸੇ ਪਾਂਚ ਭੂਤਾਦੀ
ਪ੍ਰਪੰਚਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੂਈਹੈ ਤਿਸਤੇ ਉਲਟੀ ਰੀਤੀਸੇ ਆਪੋ
ਆਪਣੇ ਕਾਰਣੋਮੈ ਕਾਰਯੋਂ ਕਾ ਜੋਲੈ ਕਰਣਾਹੈ ਤਿਸਕਾ ਨਾਂਮ ਲੈ
ਚਿੰਤਨ ਪੂਰਬਕ ਸਮਾਧੀਹੈ ਤਿਸਮੈ ਇਤਨੀ ਨਯੂਨਤਾਹੈ
ਗੁਰੂਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਆਦ੍ਵਤੀ ਸਤਮਾਤ੍ਰਕੈ ਅਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ
ਨ ਹੋਨੇਸੇ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਤਤਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚਕਾ ਬਾਧ ਨਹੀ ਹੋਵੇਹੈ
ਤੀਨਕਾਲ ਮਿਥ੍ਯਤ੍ਵ ਨਿਸਚੈਕਾ ਨਾਮ ਬਾਧਹੈ ਜੈਸੇ ਰਜੂ
ਕੇ ਗ੍ਯਾਨ ਤੇ ਸਰਪਕਾ ਤੀਨਕਾਲ ਮਿਥ੍ਯਤ੍ਵ ਨਿਸਚੈਰੂਪ
ਬਾਧ ਹੋਵੇਹੈ ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਅਧਿਸ੍ਥਾਨਕੇ ਗ੍ਯਾਨਸੇ ਪ੍ਰਪੰਚ-
ਕਾ ਤੀਨ ਕਾਲ ਮਿਥ੍ਯਤ੍ਵ ਨਿਸਚੈਰੂਪ ਬਾਧ ਹੋਵੇਹੈ ਯਾਂਤੇ
ਲੈ ਚਿੰਤਨ ਕੀਯੇ ਭੀ ਕਾਰਣੋਕੇ ਬਨੇ ਰਹਨੇ ਸੇ ਫੇਰਭੀ ਸਭ
ਪ੍ਰਪੰਚਕਾ ਉਥਾਨ ਹੋਣਾਂ ਬਨਯਾ ਰਹੇਹੈ ਯਾਂਤੇ ਜੈਸੇ ਸੁਖੁਪਤੀਮੈ
ਸਭਵਸਤੂ ਦੂਰਹੂਈ ਭੀ ਕਾਰਣਕੇ ਰਹਣੇਸੇ ਫੇਰ ਭਾਨ ਹੋਵੇਹੈ
ਤੈਸ ਲਯ ਪੂਰਬਕ ਸਮਾਧੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾਤੇ ਯਹ ਲਯ ਚਿੰਤਨ
ਪੂਰਬਕ ਸਮਾਧੀ ਮੁਖ ਨਹੀਹੈ ਯਾਤੇ ਸਮਾਧੀ ਬਾਧ ਪੂਰਬਕ
ਹੋਵੇਹੈ ਤਿਸਕਾ ਯਹ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸਦ੍ਵਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ
ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਸੇ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਕੀ ਔਰ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਕੇ ਕਾਰਯੋਂ
ਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਹੋ ਯਾ ਪੁਨਾ ਅਨਾਦੀ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਕਾ ਔਰ ਸਭ
ਕਾਰਯੋਂ ਕਾ ਉਥਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾਤੇ ਯਹ ਬਾਧ ਪੂਰਬਕ

ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਸਮਾਧੀ ਮੁਖਜ ਹੋਵੈਹੈ ਯਾਤੇ ਤਿਸਅਖੰਡ ਸ੍ਵਰੂਪਾ-
ਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੈ ਹੇ ਸਿਖਜ ਹਮ ਤਿਸ ਸਮਾਧੀ ਮੈ
ਸਿਥਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈਂ ॥ ਪ੍ਰਸ੍ਨ—ਹੇ ਗੁਰੋ ਜਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ
ਸਿਖਜਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਹੈ ਪੁਨਾ ਜਿਸਮੈ ਆਪਨੇ ਸਮਾ-
ਧੀ ਕਰੀਹੈ ਤਿਸਮੈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਿਆ ਹੈ ॥ ਉਤ੍ਰ--(ਆਖਹਿਵੇਦ
ਪਾਠਪੁਰਾਣ) ਹੇ ਸਿਖਜ ਰਿਗਾਦਿਕ ਵੇਦੋਂ ਕੇ ਜੋ ਉਪਨਿਖਦ
ਰੂਪ ਪਾਠ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋਂ ਆਖਹਿਨਾਮ ਕਹਤੇ ਹੈਂ
ਪੁਨਾ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋਂ ਪੁਰਾਣ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਈਹਾਂ ਪੁ-
ਰਾਣ ਪਦਸੇ ਮਹਾਂਭਾਰਥ ਔਰ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ ਕਾ ਭੀ ਗ੍ਰਹਣਹੈ
ਯਾਂਤੇ ਯਹ ਵੇਦਾਰਥ ਕੇ ਵਿਸਤਾਰਕਰਣੇਵਾਲੇ ਪੁਰਾਣਾਦਿਕ
ਸਭੀ ਔਵੇਦ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋਂ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੇਹੈਂ(ਆਖਹਿ
ਪੜੇਕਰਹਿਵਖਿਆਣ) ਜੋ ਪੁਰਖ ਤਿਨ ਵੇਦਾਦਿਕੋਂ ਕੇ
ਅਰਥ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਇਛਾਕਰ ਗੁਰੋਂ ਸੇ ਅਰਥੋਂ ਕੋ ਪੜੇਹੈਂ
ਸੋ ਅਧਿਕਾਰਿਯੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਹੇਹੈਂ ਪੁਨਾ
ਜੋ (ਕਰਹਿਵਖਿਆਣ) ਨਾਮ ਤਿਨ ਵੇਦਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਤਾਤ
ਪਰਯ ਕੋਂ ਜਾਨਕੇ ਤਿਨਕਾ ਅਰਥ ਸਪਸ੍ਟ ਕਰਣੇ ਵਾਸਤੇ
ਟੀਕਾ ਆਦਿਕ ਬਜਾਖਜਾਨ ਕਰੇਹੈਂ(ਅਖਹਿ ਬਰਮੇ ਆਖਹਿ
ਇੰਦ)ਇਸ ਬ੍ਰਹਮਤਤ੍ਵ ਕੋਂ ਅਪਨੇ ੨ ਕਲਪੋਂ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਭੀ
ਸਿਖਜਨ ਔਰ ਪੁਤ੍ਰਨ ਕੋਂ ਉਪਦੇਸਕਰੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਬ੍ਰਹਮਾਂ-
ਡੋਂ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੋ ਅਨੇਕ (ਬਰਮੇ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈਂ ਸੋ ਸਰਬਹੀ
ਆਪਨੇ ਆਪਨੇ ਸਿਖਜੋਂ ਕੇ ਔਰ ਪੁਤ੍ਰਨਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ

ਕਾ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਣਾ ਇੰਦ੍ਰ ਬਿਰੋ-
ਚਨਾਦਿਕੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵੇਦਮੈ ਸਪਸ੍ਰ ਲਿਖਾਹੈ ਪੁਨਾ ਇਸ ਬ੍ਰਹਮਾ
ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ ਇੰਦ੍ਰਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵਕਾ ਉਪਦੇਸ ਪ੍ਰਤਰ-
ਦਨ ਕੋਂ ਕੀਆ ਹੈ ਯਹ ਕੌਖੀਤ ਕੀ ਉਪਨਿਖਜਦ ਮੈ ਪ੍ਰਸਿਧ
ਹੈ (ਆਖਹਿ ਗੋਪੀ ਤੈ ਗੋਵਿੰਦ) ਗੋਪੀਯੋਂ ਕੇ ਤਾਂਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਜੀ
ਨੇ ਇਸੀ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਹੈ ਭਾਵ ਗੋਪਨ ਕੀ
ਕੰਨਜਾਂਯੋਂਕੇ ਤਾਈਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਜੀ ਬ੍ਰਹਮਤਤ੍ਵ ਕੋਂ ਕਥਨ ਕਰਤਾਹੈ
(ਆਖਹਿ ਈਸ੍ਵਰਆਖਹਿ ਸਿਧ) ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ ਕੋਂ ਸਿ-
ਵਜੀ ਪਾਰਬਤੀ ਕੇ ਤਾਈਂ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸਿਵਜੀਕਾ
ਉਪਦੇਸ ਕਰਣਾ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣਾਦਿਕੋਂ ਮੈ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ (ਆਖਹਿ
ਸਿਧ)ਕਪਿਲਆਦਿਕਸਿਧਭੀਦੇਵਹੂਤੀਅਪਨੀਮਾਤਾਕੇਪ੍ਰਤਿ
ਤਥਾ ਅੰਨਜ ਸਿਖਜੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ ਕੋ ਕਥਨ ਕਰਤੇ
ਹੈਂ ॥ ਜੋਸਾਂਖਜ ਸਾਸਤ੍ਰਕਾ ਕਰਤਾ ਈਸ੍ਵਰਕੋ ਨਾਮਾਨਨੇ ਵਾਲਾ
ਸੋ ਕਪਿਲ ਔਰ ਹੈ ਤਿਸਕਾ ਈਹਾਂ ਸਿਧ ਸਬਦਸੇ ਗ੍ਰਹਣ
ਨਹੀ ਹੈ ॥ (ਆਖਹਿ ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਬੁਧ) ਜਿਨ ਗਜ਼ਾਨੀ ਪੁਰਖੋਂ
ਨੇ (ਕੇਤੇ) ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀ [ਕੀਤੇਬੁਧ] ਗਜ਼ਾਨ
ਯੁਕ੍ਤਕਰੇ ਹੈਂ ਸੋ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ ਕੋ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ [ਆ-
ਖਹਿ ਦਾਨਵ ਆਖਹਿ ਦੇਵ] ਦਾਨਵ ਜੋ ਪ੍ਰਹਲਾਦਾਦਿਕ ਹੈਂ
[ਦੇਵ] ਜੋ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਆਦਿਕ ਦੇਵਤਾ ਹੈਂ ਸੋ ਭੀ ਬ੍ਰ-
ਹਮ ਤਤ੍ਵ ਕੋਂ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ (ਆਖਹਿਸੁਰਿਨਰਮੁਨਿਜਨ
ਸੇਵ) (ਸੁਰਿਨਰ) ਕਿੰਨਰ ਜੋ ਦੇਵਤਾਵਿਸੇਖਹੈਂ ਭਾਵਿ ਕਿ-

ਨਰ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹਤੇਹੈਂ ਜਿਸਕਾ ਅਸ੍ਵਕਾ ਮੁਖਹੋਵੇ ਔਰ ਨਰ ਵਤ ਸਰੀਰਹੋਵੇ ਅਥਵਾ ਨਰਮਨੁਖਕਾ ਮੁਖਹੈ ਔਰ ਅਸ੍ਵਕਾ ਸਰੀਰਹੈ ਸੋਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ ਕੋਂ ਕਹੇਹੈ ਵਾ ਕਿੰਨਰ ਦੇਵਤਾ ਸੁਰ ਹੋਵੇਹੈ ਕਿੰਚਤ ਨਰ ਹੋਵੇਹੈ ਤਾਤੇ ਤਿਨਕੋਂ ਕਿੰਨਰ ਕਹੇ ਹੈਂ ਈਹਾਂ ਤਿਨਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਪਰਿਹਾਰ ਹੇਤਕੀਆਹੈ (ਮੁਨਿ) "ਸੋ ਮੁਨਿ ਜੋ ਮਨਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਮਾਰੇ" ਇਤਜਾਦਿਕ ਗੁਰੂਬਚਨੋ ਮੇਂ ਕਹੇਹੈਂ ਮਨਸੇ ਸਰਬ ਦ੍ਵੈਤਕੇ ਨਾਸਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਮੁਨੀ ਪੁਰਖ ਭੀ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮਤਤ੍ਵ ਕੋ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈਂ (ਜਨ) ਚਾਰੇ ਵਰਣੋਂ ਕੇ ਪੁਰਖ ਵੇਦਾਦਿਕ ਵਿਦਜਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ ਕੋਂ ਕਹੇ ਹੈਂ ਸੇਵ ਪਦਕਾ ਸਭੀ ਸੁਰਨਰਾਦਿਕੋਂ ਸਾਥ ਸਬੰਧ ਕਰ ਲੇਨਾਂ ਭਾਵ ਤਿਸ ਸ੍ਵ-ਰੂਪ ਕੋ ਉਪਾਸਨਾਸੇ ਸੇਵ ਨਾਮਸੇਵਨ ਕਰਕੇ ਸਭੀ ਗਜਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਕੇ ਕਹੇਹੈਂ ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੁਤੀਮੇ ਦੇਵਤਰਿਖੀ ਤਥਾ ਮਨੁਖਜੋਕੋਂ ਸਰਵਾਤਮ ਭਾਵ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬ੍ਰਹਮਬੋਧ ਸੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ॥ **ਤਥਾਹੀ ॥ ਤਦਯੋਯੋਂ ਦੇਵਾਨਾ ਪ੍ਰਤਜਬੁਧਜ ਤਸਏਵ ਤਦਭਵਤ ਤਥਾ ਰਿਖੀਣਾਂ ਤਥਾ ਮਨੁਖਜਣਾਮ** ॥ ਬ੍ਰਿਹਦਾਰਣਜਕ ਉਪ ਖਜਦ ਅਧਜਾਯ ੩ ॥ ਕਾਂਡ ੧੦ ਬ੍ਰਹਮਣ ੪ ॥

ਅਰਥ--ਜੋ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਤਥਾ ਰਿਖੀ ਔਰ ਮਨੁਖਜ ਇਨਕੇ ਮਧਜ ਮੈ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮਤਤ੍ਵ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੂਆ ਸੋਸੋ ਸਰਬਾ-

ਤਮ ਭਾਵਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ (ਕੇਤੇਆਖਹਿਆਖਣਿਪਾਹਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ (ਕੇਤੇ) ਬਹੁਤਸੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ (ਆਖਹਿ) ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਗਜਾਸੂ ਜਨੋਂਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਔਰ (ਆਖ-ਣਿਪਾਹਿ) ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਕਥਨ ਕਰਨੇ ਮੇਂਹੀ ਪੜੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ (ਕੇਤੇ ਕਹਿਕਹਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ) ਕਿਤਨੇਹੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀਓਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ ਕੋਂ ਕਥਨ ਕਰਕਰ ਕੇ ਤਿਸਸੈ ਵਿਖੇਪ ਮਾਨਕਰ ਤਿਸ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਕੋ ਤਜਾਗ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਜਾਵੇਹੈਂ॥ ਪ੍ਰਸ੍ਨ--ਹੇ ਗੁਰੋ ਅਧਿਕਾਰਿਯੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਭੀ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਰੀਤੀਸੇ ਲਛਨਾ ਸੇ ਹੀ ਉਪ-ਦੇਸ ਕਰਸਕੇਹੈਂ ਵਾ ਕੋਈ ਬਿਨਾਲਛਨਾਸੇ ਭੀ ਕਰਸਕੇ ਹੈਂ॥ ਉਤ੍ਰ--(ਏਤੇਕੀਤੇਹੋਰਿਕਰੇਹਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ ਜੋ ਇਤਨੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਜਲ ਅਗਨੀ ਆਦਿਕ ਕਠਨ ਸੀਤਲ ਉਸਨ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਨੇ ਕੀਤੇਹੈਂ ਪੂਰਬ ਕਾਲਮੇ ਬਨਾਏ ਹੈਂ ਜੇਕਰ ਤਿਨਕੋਂ (ਹੋਰ ਕਰੇਹਿ) ਆਪਨੇ ਕਠਨ ਸੀਤਲ ਆਦਿਕ ਸ੍ਵਭਾਵੋਂ ਸੇ ਉਲਟੇ ਕੋਮਲ ਉਸਨ ਸੀਤਲ ਕਰਦੇਵੇ ਤੌ ਕਰ ਦੇਵੇ ਈਸ੍ਵਰ ਮੈ ਸਮਰਥ ਹੈ ਪਰੰਤੂ [ਤਆਖਿਨਸਕਹਿਕੇਈ ਕੇਇ] ਤਾ ਨਾਮ ਤਬਭੀ ਬ੍ਰਹਮਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋਂ ਬਿਨਾ ਲਛਨਾ ਸੇ ਕੋਈ ਭੀ ਗਜਾਨੀ ਪੁਰਖ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਹਿ ਨਹੀ ਸਕਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ "ਯਤੋਵਾਚੋਨਿਵਿਰਤੰਤੇ" ਇਤਜਾਦਿ ਸ੍ਰੁਤੀਮੇ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਬਾਣੀਕੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮਮੈ ਨਿੱਖੇਦ ਕਰਜਾ ਹੈ ਕਿੰਤੂ ਯਹ ਨਿਯਮ ਹੈ ਲਛਨਾਸੇ ਬਿਨਾ

ਬੋਧ ਹੋਵੇ ਨਹੀ॥ ਪ੍ਰਸ੍ਨ--ਹੇਗੁਰੋ ਜਬ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਲਛਨਾ ਸੇ ਗੁਰੂ ਉਦੇਸ ਕਰੇਹੈ ਤਬ ਸ੍ਰੋਤਾ ਸਿਖਜਕੋ ਕਿਆ ਲਾਭ ਹੋਵੇ ਹੈ ॥ ਉਤ੍ਰ--(ਜੇਵਡਭਾਵੈਤੇਵਡੁਹੋਇ) ਹੇ ਸਿਖਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਜਿਤਨੇ ਵਡੇ ਦੇਸ ਕਾਲ ਵਸਤੂਕੇ ਭੇਦਸੇ ਰਹਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋਂ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਭਾਵੇ ਨਾਮ ਤਿਸਮੈ ਚਿਤਬ੍ਰਿਤੀ ਕੀ ਏਕ ਰਸ ਤੇਲ ਧਾਰਾਵਤ ਧਜਾਨ ਸੇ ਮੈ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੂ ਐਸੇ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਹੈ (ਤੇਵਡਹੋਇ) ਨਾਮ ਸੋ ਤਿਤਨਾ ਹੀ ਵਡਾ ਸਰਬ ਭੇਦ ਰਹਿਤ ਵਿਭੂ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਵੇ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ [ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾਸੋਇ] ਗੁਰੂਜੀ ਕਹੇਹੈਂ (ਸੋਇ) ਸੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਆਪਨੇ ਆਪਕੋਂ (ਸਾਚਾਜਾਣੇ) ਸਤਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨਤਾ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਸ੍ਨ--ਹੇਗੁਰੋ ਸੋਹੈ ਸੋ ਮੈਹੂ ਇਤਜਾਦਿਕ ਬਚਨ ਜੈਸੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਕੋ ਰਾਜਾ ਕਹੇਹੈ ਤੈਸੇ ਜਿਸਕੋਂ ਭਗਤੀ ਪੂਰਬਕ ਗਜਾਨਹੈ ਤਿਸਕੋ ਈਸ੍ਵਰਕੇ ਤੁਲਜਕਹੇਹੈਂ ਜੈਸੇ,,ਜਿਨ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸਹੀ ਜੇਹਾ" ਐਸੇ ਵਾਕਜ ਭੇਦਕੋ ਕਹੇਹੈਂ॥ ਉਤ੍ਰ (ਜੇਕੋਆਖੈਬੋਲਵਿਗਾੜੁ)ਬੋਲੁ ਪਦ ਜੀਵ ਈਸ੍ਵਰਕੀ ਏਕਤਾ ਕਹਨੇਵਾਲੇ ਬਚਨੋਂ ਪਰਹੈ ਯਾਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਅਭੇਦ ਬੋਧਕ ਬਚਨੋਂਕੋ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਤੁਲਜਤਾ ਰੂਪ ਬੋਧਨ ਪਰ ਲਗਾਇਕੇ ਜੋ ਵਾਕਜੋ ਕੋਂ ਵਿਗਾੜੇ ਸੋਪੁਰਖ ਅਗਜਾਨੀ ਆਖੀਤਾਹੈ(ਤਾਲਿਖੀਐ ਸਿਰਿ ਗਾਵਾਰਾਗਾਵਾਰੁ ॥੨੬॥) ਯਦਜਪਿ ਸੋ ਪੁਰਖ ਲੋਕੋਂ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮੈ ਚਾਹੇ ਬਹੁਤ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜਨੇ ਪੜਾਵਣੇ ਸੇ ਪੰਡਤ ਭੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਵਿਚਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ

ਰਹਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਜਹਾਂ ਗਵਾਰੋਂ ਕੇ ਲਿਖਣੇ ਕੀ ਜਗਾ ਹੋਵੇਹੈ ਤਹਾਂ ਸੋ ਪੁਰਖ (ਸਿਰਿ) ਨਾਮ ਸਭਸੇ ਪਹਲੇ ਵਾ ਸਿਰੋਮਣੀ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਸੇ ਗਾਵਾਰ ਨਾਮ ਮੂਰਖ ਲਿਖੀਐ ਕ ਹੀਏ ਲਿਖੀਤਾ ਹੈ ਖਟ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਲਿੰਗੋਂ ਸੇ ਭਾਤਪਰਯ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਵਿਵੇਕੀ ਪੁਰਖੋਂ ਨੇ ਮਹਾਂਵਾਕਜ ਲਛ ਨਾ ਸੇਜੀਵਈਸ ਕੇ ਅਭੇਦ ਬੋਧਨਪੈਹੈ ਯਹ ਵੇਦਕੇ ਖਟਲਿੰਗੋਂ ਸੇ ਨਿਸਛਿਤਹੈ ਯਾਤੇ ਮੁਕ੍ਤੀ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰ ਰੂਪ ਅਭੇਦ ਗਜ਼ਾਨ ਸੇ ਹੀ ਮੁਕ੍ਤੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇਹੈ ਯਹ ਨਿਰ ਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਸ੍ਰੁਤੀ ਕੇ ਪੂਰਵ ਅਪਰ ਕੇ ਦੇਖਨੇ ਸੇ ਤਿਸਮੈ ਅਖੰਡ ਚੈਤਨਕੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਤੀਹੈ॥ **ਤਥਾਹੀ ॥ ਏਤਦਾਤਮਜੰਮਿ ਦਗੁੰਸਰਵੰਤਤਸਤਜਗੁੰ ਸਆਤਮਾ ਤਤਤ੍ਵਮ-ਸਿਸ੍ਵੇਤਕੇਤੋ** ਛਾਂਦੋਗ ਉਪਨਿਖਦ ਅਧਜਾਯ ੬॥

ਅਰਥ—ਯਹ ਜੋ ਸਪਸ੍ਰਿ ਨਾਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੈ ਸੋ (ਏਤਦਾ-ਤਮਜੰ) ਸਰਬ ਜ਼ਗਤ ਕਾ ਜੋ ਸਤ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਅਭਿੰਨ ਹੈ ਜੈਸੇ ਜਲਕੇ ਤਰੰਗ ਜਲ ਸੇਂ ਅਭਿੰਨ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸਤਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਅਰੋਪਿਤ ਨਾਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਔਰ ਸੋ ਸਤਵਸਤੂ ਸਤਜ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਅਬਨਾਸੀ ਹੈ ਔਰ ਸੋਈ ਸਰਬ ਜਗਤਕਾ ਅੰਤਰ ਆਤਮਾਹੈ ਭਾਵ ਜੋਸਮਸ੍ਰੀ ਵਜਸ੍ਰੀ ਰੂਪਪਿੰਡਬ੍ਰਹਮਾਂਡਹੈ ਤਿਸ ਸਰਬ ਕਾ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਸਤਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਔਰ ਹੇ ਸ੍ਵੇਤਕੇ-

ਤੇ ਸੋਈ ਤੂੰ ਹੈ ॥ ਅਬ ਇਸਸਥਾਨ ਮੈ ਯਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਯੋਗਜਹੈ ਜੇਕਰ ਤਤ੍ਵਮਸੀ ਇਸਵਾਕਜਮੈ ਭੇਦਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਵਾਸਤੇ (ਤਸਜਤ੍ਵਮ) ਇਤਜਾਦਿ ਜੇ ਦੁਸ੍ਰਕਲਪਣਾ ਕਰੈਂ-ਗੇ ਤਬ [ਸਆਤਮਾ] ਇਸ ਵਾਕਜ ਕਾ ਅਰਥ ਭੇਦਮੈ ਸਰਬਥਾ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਾਹੇਤੇ ਇਸ ਵਾਕਜਮੈ ਸਮਾਸਕੀ ਗੰਧਭੀ ਨਹੀ ਹੈ ਔਰ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕਾ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਜੋ ਸਮਸ੍ਰੀ ਬਜਸ੍ਰੀ ਜੀਵ ਹੈ ਤਿਨਕਾ ਸਤਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਅਤਜੰ-ਤ ਅਭੇਦ ਬੋਧਨ ਕਰਾ ਹੈ ਸੋ ਭੇਦਵਾਦ ਮੈਂ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇ ਗਾ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਅਭੇਦ ਕੇ ਬੋਧਕ ਵਾਕਜੋਂ ਮੈ ਦੁਸ੍ਰਕਲਪਣਾ ਕਰਤਾਹੈ ਸੋ ਮਹਾਂਮੂਰਖ ਜਾਨਨੇ ਯੋਗਜਹੈ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੈ ਇਸ ਦੁਸ੍ਰ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇਕੋ ਹੀ ਸਿਰਿਗਾਵਾਰਾਗਾਵਾਰ ਰੂਪ ਸੇ ਗੁਰੂਜੀਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ॥ ੨੬ ॥

ਪੂਰਬ ਉਕ੍ਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਗੇਯਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਰਣੇ ਕਰਾ ਹੈ ਅਬ ਜੋ ਉਪਾਸਕ ਪੁਰਖੋਂ ਕਰਕੇ ਧਜਾਨ ਕਰਣੇ ਕੇ ਯੋਗਜ ਜੋ ਸਕਾਰ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਤਿਸਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਣੇ ਵਾਸਤੇ ਸਿਖਜਕਾ ਪ੍ਰਸ੍ਨ ਦਿਖਾਤੇ ਹੈਂ ॥

ਸੋਦਰੁਕੇਹਾਸੋਘਰੁਕੇਹਾਜਿਤਬਹਿਸਰਬਸਮਾ-ਲੇ ॥ ਵਾਜੇਨਾਦਅਨੇਕਅਸੰਖਾਕੇਤੇਵਾਵਣ ਹਾਰੇ ॥ ਕੇਤੇਰਾਗਪਰੀਸਿਉਕਹੀਅਨਿਕੇਤੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ॥ ਗਾਵਹਿਤੁਹਨੋਪਉਣਪਾਣੀ

ਬੈਸੰਤਰੁਗਾਵੈਰਾਜਾਧਰਮਦੁਆਰੇ॥ਗਾਵਹਿਚਿ
ਤੁਗੁਪਤੁਲਿਖਜਾਣਹਿਲਿਖਿਲਿਖਿਧਰਮੁ
ਵੀਚਾਰੇ ॥ ਗਾਵਹਿਈਸਰੁਬਰਮਾਦੇਵੀਸੋਹਨਿ
ਸਦਾਸਵਾਰੇ ॥ ਗਾਵਹਿਇੰਦਇਦਾਸਣਿਬੈਠੇ
ਦੇਵਤਿਆਦਰਿਨਾਲੇ ॥ ਗਾਵਹਿਸਿਧਸਮਾਧੀ
ਅੰਦਰਿਗਾਵਨਿਸਾਧਵਿਚਾਰੇ ॥ ਗਾਵਨਿਜਤੀ
ਸਤੀਸੰਤੋਖੀਗਾਵਹਿਵੀਰਕਰਾਰੇ ॥ਗਾਵਨਿਪੰ
ਡਿਤਪੜਨਿਰਖੀਸਰਜੁਗੁਜੁਗੁਵੇਦਾਨਾਲੇ ॥
ਗਾਵਹਿਮੋਹਣੀਆਮਨੁਮੋਹਨਿਸੁਰਗਾਮਛਪ
ਇਆਲੇ ॥ ਗਾਵਨਿਰਤਨਉਪਾਏਤੇਰੇਅਠਸ
ਠਿਤੀਰਥਨਾਲੇ॥ਗਾਵਹਿਜੋਧਮਹਾਬਲਸੂਰਾ
ਗਾਵਹਿਖਾਣੀਚਾਰੇ॥ਗਾਵਹਿਖੰਡਮੰਡਲਵਰ
ਭੰਡਾਕਰਿਕਰਿਰਖੇਧਾਰੇ॥ਸੇਈਤੁਧਨੋਗਾਵਹਿ
ਜੋਤੁਧਭਾਵਨਿਰਤੇਤੇਰੇਭਗਤਰਸਾਲੇ ॥ ਹੋਰਿ
ਕੇਤੇਗਾਵਨਿਸੇਮੈਚਿਤਿਨਆਵਨਿਨਾਨਕੁਕਿ
ਆਵੀਚਾਰੇ॥ਸੋਈਸੋਈਸਦਾਸਚੁਸਾਹਿਬੁਸਾਚਾ
ਸਾਚੀਨਾਈ॥ ਹੈਭੀਹੋਸੀਜਾਇਨਜਾਸੀਰਚਨਾ

ਜਿਨਿਰਚਾਈ॥ ਰੰਗੀਰੰਗੀਭਾਤੀਕਰਿਕਰਿਜਿਨਸੀਮਾਇਆਜਿਨਿਉਪਾਈ॥ ਕਰਿਕਰਿਵੇਖੈਕੀਤਾਆਪਣਾਜਿਵਤਿਸਦੀਵਡਿਆਈ ॥ ਜੋਤਿਸੁਭਾਵੈਸੋਈਕਰਸੀਹੁਕਮੁਨ ਕਰਣਾਜਾਈ ॥ ਸੋਪਾਤਿਸਾਹੁਸਾਹਾਪਾਤਿਸਾਹਿਬੁਨਾਨਕਰਹਣੁਰਜਾਈ ॥ ੨੭ ॥

(ਸੋਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋਘਰੁਕੇਹਾ ਜਿਤਬਹਿ ਸਰਬਸਮਾਲੇ)ਹੇਗੁਰੋ ਜਬ ਆਪ ਸਤਜਲੋਕ ਮੈ ਵਿਦਜਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਪਾਸ ਗਯੇਥੇ ਤਿਸ ਪਰਬ੍ਰਹਮਕਾ ਸੋ (ਦਰ) ਦ੍ਵਾਰ (ਕੇਹਾ) ਕੈਸਾਹੈ ਔਰ ਤਿਸਕਾ (ਸੋਘਰ) ਸਭਾਸਥਾਨ ਕੈਸਾਹੈ [ਜਿਤਬਹਿ] ਜਿਸਸਥਾਨ ਮੈ ਬੈਠਕਰ (ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ) ਸਰਬ ਜੀਵਨ ਕੋ ਸਮਰਣ ਕਰ ਤਿਨ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਉਤ੍ਰ ਕਹੇਹੈਂ॥(ਵਾ-ਜੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ ਕੇਤੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ) (ਅਨੇਕ ਵਾਜੇ ਨਾਦ ਅਸੰਖਾ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਅਨਵਯ ਕਰਣਾ॥ ਤਿਸ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰ ਮੈ ਅਨੇਕ ਵਲਖਯਣ ਸੇ ਵਿਲ-ਖਯਣ ਵਾਜੇਹੈਂ ਔਰ ਤਿਨਕੇ ਨਾਦਨਾਮ ਧੁਨੀ ਭੀ(ਅਸੰਖ) ਗਿਣਤੀ ਸੇ ਰਹਿਤ ਅਨੰਤ ਹੈਂ ਔਰ (ਕੇਤੇ) ਕਿਤਿਨੇਹੀ (ਵਾਵਣੇਹਾਰੇ) ਵਜਾਵਣੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ ਭਾਵ ਤਿਸਕੇ ਦ੍ਵਾਰ ਕਾ

ਈਸੂਰਯ ਸਰਬਸੇ ਉਤਮ ਹੈ ॥ ਅਬ ਤਿਸਕੀ ਸਭਾਕੀ ਐਸ੍ਵਰਯ ਦਿਖਾਵਤੇ ਹੈਂ ॥ [ਕੇਤੇਰਾਗਪਰੀਸਿਉਕਹੀਅਨ ਕੇਤੇ ਗਾਵਣ ਹਾਰੇ] [ਪਰੀਸਿਉ] ਰਾਗਣੀਓਂਕੇ ਸਹਿਤ [ਕੇਤੇਰਾਗ] ਅਨੰਤਰਾਗ ਤਿਸ ਸਭਾਮੈ (ਕਹੀਅਨ) ਕਥਨ ਕਰੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਔਰ (ਕੇਤੇ) ਅਨੰਤਹੀ ਉਨ ਭੈਰਵਾਦੀ ਰਾਗਨਕੇ ਗਾਵਣ ਹਾਰੇ ਹੈਂ (ਗਾਵਹਿ ਤੁਹਨੋ ਪਉਣਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁਗਾਵੈ ਰਾਜਾਧਰਮ ਦੁਆਰੇ) ਤੁਹੁਨੋ ਤਿਸ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਵਾਯੂ ਤਥਾ ਜਲ ਔਰ ਅਗਨੀਕੇ ਅਧਿਸ੍ਠਾਤ੍ਰੀ ਦੇਵਤੇ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਗਾਵਤੇਹੈਂ ਔਰ ਧਰਮਕੇ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਰਾਜਾ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਭੀ ਤਿਸਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਹੈ (ਗਾਵਹਿ ਚਿਤ ਗੁਪਤੁ ਲਿਖਿ ਜਾਣਹਿ ਲਿਖਲਿ।ਖ ਧਰਮ ਵੀਚਾਰੇ) ਯੋਗ ਬਲਸੇ ਜੋ ਜੀਵੋਂਕੇ ਅਦ੍ਰਿਸ੍ਟੋਂ ਜਾਣਕੇ ਲਿਖਣੇ ਵਾਲਾ ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾਹੈ ਔਰ ਸੋ ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤੁ ਪੁਨਹ ਪੁਨਹ ਲਿਖਕਰ ਧਰਮੋਂ ਕੋ ਧਰਮਰਾਜਾ ਕੇ ਸਾਹਮਨੇ ਵਿਚਾਰਕਰਤਾ ਹੈ (ਗਾਵਹਿਈਸਰਬਰਮਾਦੇਵੀ ਸੋਹਨਸਦਾਸਵਾਰੇ)ਸਿਵਬ੍ਰਹਮਾ(ਦੇਵੀ) ਇਨਕੀ ਪਾਰਬਤੀ ਆਦਿਸਕਤੀ ਜੋ ਸਦਾ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ(ਸਵਾਰੇ)ਸਥਾਪਨਕਰੇ ਹੂਏ ਤਿਸ ਤਿਸ ਐਸ੍ਵਰਜ ਮੇਂ ਸੋਭਤੇ ਹੈਂ ਸੇ ਸਰਬ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ (ਗਾਵਹਿਇੰਦਇੰਦ੍ਰਾਸਣਿਬੈਠੇਦੇਵਤਿਆਦਰਿਨਾਲੇ) ਦੇਵਨ ਕੇ (ਦਰਿ) ਦਲ ਕੇ ਸਹਿਤ ਆਪਣੇ ਇੰਦ੍ਰਾਸਨ ਪਰ ਬੈਠ ਕਰ ਅਨੇਕ

ਇੰਦ੍ਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ (ਗਾਵ-
ਹਿਸਿਧਸਮਾਧੀਅੰਦਰਿਗਾਵਨਿਸਾਧਵਿਚਾਰੇ) ਕਪਲਾਦਿਕ
ਸਿਧ ਪੁਰਖ ਸਮਾਧੀ ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੂਏ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ
ਗਾਯਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਔਰ (ਸਾਧ) ਚਾਰ ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨਪੁਰਖ
ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ॥
(ਗਾਵਨਿਜਤੀਸਤੀਸੰਤੋਖੀਗਾਵਹਿਵੀਰਕਰਾਰੇ , ਜੋ ਸੰਤੋਖ
ਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ (ਸਤੀ) ਸਤਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਗਜਾਤਾ ਹੈਂ
[ਜਤੀ] ਜੋ ਤਯਾਗੀ ਹੈਂ ਸੋ ਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਗਾਯਨ ਕ-
ਰਤੇ ਹੈਂ ਔਰ (ਕਰਾਰੇ) ਜੋ ਅਤਯੰਤ ਤੀਬ੍ਰ ਹਨੂਮਾਨਾਦਿਕ
ਬੀਰ ਹੈਂ ਵਾ ਭੈਰਵਾਦਿਕ ਕ੍ਰੂਰ ਬੀਰ ਹੈਂ ਸੋ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ
ਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ (ਗਾਵੰਨਿਪੰਡਿਤਪੜਨਿਰਖੀਸਰਜੁਗੁ
ਜੁਗੁਵੇਦਾਨਾਲੇ) ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਜੋ ਪੜਨੇ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤ ਹੈਂ
ਔਰ (ਜੁਗੁਜੁਗੁ) ਚਾਰ ਵੇਦਨ ਕੇ ਅਰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਰਨੇ
ਵਾਲੇ ਰਿਖੀਓਂ ਮੇਂ ਮੁਖ੍ਯ ਜੋ ਰਿਖੀਸ਼੍ਵਰ ਹੈਂ ਸੋ ਭੀ ਸਤਜੁਗ
ਆਦਿਕ ਜੁਗੋਂ ਏਕ ਏਕ ਜੁਗ ਵਿਖੇ (ਵੇਦਾਨਾਲੇ) ਕਹੀਏ
ਵੇਦੋਂ ਕੇ ਸਾਥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਗਾਵੇਹੈਂ ਭਾਵ ਜੀਵਈਸ਼ ਕੇ ਅਭੇਦ
ਨਿਸਚੇ ਵਾਲੀ ਬੁਧੀ ਕਾ ਨਾਮ ਪੰਡਾ ਹੈ ਤਿਸ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਕਾ
ਨਾਮ ਪੰਡਿਤ ਹੈ ਵੇਦ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਕਰਨੇ ਵਾਲਿਓਂ
ਕਾ ਨਾਮ ਰਿਖੀ ਹੈ (ਗਾਵਹਿਮੋਹਣੀਆਮਨੁਮੋਹਨਿਸੁਰਗਾ
ਮਛਪਇਆਲੇ)ਈਹਾਂ ਮੋਹਨੀਆ ਅਪਛਰਾਂ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਯਾ-
ਤੇ ਜੋ ਮੋਹਨ ੧ ਮਾਰਨ ੨ ਬਸੀਕਰਣ ੩ ਉਨਮਾਦਨ ੪

ਉਚਾਟਨ ੫ ਯਹ ਪਾਂਚ ਕਾਮ ਕੇ ਬਾਣ ਹੈਂ ਇਨ ਬਾਣੋਂ ਸੇ ਸ੍ਵਰਗ ਮਰਤਜ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਮੇਂ ਦੇਵ ਮਨੁਖਜ ਨਾਗਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਮਨੋਂ ਕੋ ਮੋਹਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਮੋਹਨੀਆਂ ਹੈਂ ਸੋ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈਂ ਤਿਨਕੇ ਗਾਵਨੇ ਮੇਂ ਯਹ ਨਿ-ਮਿਤ ਹੈ ਇੰਦ੍ਰ ਕੀ ਆਗਜਾ ਸੇ ਸ੍ਵਰਗਬਾਸੀ ਬੇਸਜਾ ਇਸ ਲੋਕ ਮੇ ਅਧਕ ਜਪ ਤਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਲੋਕੋਂ ਕੇ ਜਪ ਤਪਕਾ ਭੰਗਕਰਣੇ ਵਾਸਤੇਆਵੇਹੈਂ ਉਤਮ ਪੁਰਖਕੇ ਜਪ ਆਦਿ ਕੋ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਪੀਛੇ ਸੇ ਜਬ ਕਬੀ ਕਾਹੂ ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮੋਂ ਮੇਂ ਕੀਏ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਸੇ ਤਿਨ ਕੇ ਚਿਤ ਮੇਂ ਪਛਤਾਵਨਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਬ ਸੋ ਭੀ ਅਪਨੀ ਰ-ਖਜਾ ਹੇਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਭਾਵ ਮਛ ਮ੍ਰਿਤਜ ਲੋਕ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜੋ ਸਰਬ ਕੇ ਮਨ ਕੋ ਮੋਹਨ ਕ-ਰਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਮੋਹਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹੈਂ ਸੋਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਗਾਵਤੀਆਂ ਹੈਂ ਔਰ ਸ੍ਵਰਗ ਲੋਕ ਪੁਨਾ (ਮਛ) ਮਨੁਖਜਲੋਕ (ਪਇਆਲ) ਪਾਤਾਲ ਇਨ ਕੇ ਅਧਿਸ੍ਰਾਤ੍ਰੀ ਦੇਵਤਾ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ॥ (ਗਾਵਨਿ ਰਤਨਉਪਾਏਤੇਰੇਅਠਸਠਿਤੀਰਥਿਨਾਲੇ) (ਅਠਸਠਿ) ਮੁਖਜ ਤੀਰਥਨ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੇ ਸਹਿਤ(ਤੇਰੇ) ਹੇ ਸਿਖਜ ਜੋ ਤੇਰੇ ਇਸ਼੍ਰ ਦੇਵ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਹੂਏ ਰਤਨ ਨਾਮ ਧਨੰਤਰ ਲਛਮੀ ਆਦਿਕ ਚੌਦਾਂ ਰਤਨ ਜੋਹੈਂ ਸੋ ਸਰਬ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ (ਗਾਵਹਿ

ਜੋਧਮਹਾਬਲਸੂਰਾਗਾਵਹਿਖਾਣੀਚਾਰੇ) ਜੋ ਬਲ ਸੇ ਅਤਜੈਤ ਸੂਰ ਮਹਾਂ ਜੋਧਾ ਹੈਂ ਔਰ ਚਾਰ ਖਾਣੀਓਂ ਕੇ ਜੀਵ ਭੀ ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈਂ (ਗਾਵਹਿਖੰਡਮੰਡਲਵਰਭੰਡਾਕਰਿ ਕਰਿਰਖੇਧਾਰੇ) ਨਵਖੰਡ (ਮੰਡਲ) ਦੀਪ (ਵਰਭੰਡਾ) ਬ੍ਰ- ਹਮਾਂਡ ਵਾ ਭੰਡਾ ਪਦ ਪਾਤ੍ਰ ਕਾ ਵਾਚਿਕ ਹੈ ਜਿਸ ਕੀ ਭਾਂਡਾ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਹੈ ਸੋ ਜਲ ਕੇ ਪਾਤ੍ਰ ਈਹਾਂ ਸਮੁਦ੍ਰ ਲੈਣੇ ਇਨਕੇ ਅਧਿਸਠਾਤ੍ਰੀ ਦੇਵਤੇ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਉਤਪੰਨ ਕਰਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਰਬ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਮੁਖਜ ਤੀਰਥਾਦਿ- ਕੋਂ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਾ ਗਾਯਨ ਕਰਨਾ ਯਦਜਪੀ ਉਨਕੋ ਜੜ ਹੋਨੇਤੇ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਤਥਾਪੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਤਿਨਕੇ ਅਧਿਸ- ਠਾਤ੍ਰੀ ਦੇਵਨ ਕੇ ਬੋਧਨ ਮੇਂ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾਹੈ "ਚੰਦਸੂਰਜਜਾਕੇਤਪਤਰਸੋਈ। ਬੈਸੰ ਤਰਜਾਕੇਕਪਰੇਧੋਈ" ਇਨ ਬਚਨੋਂ ਮੇਂ ਅਧਿਸਠਾਤ੍ਰੀ ਦੇਵਤਾਓਂ ਕੋ ਰਾਵਣ ਕੀ ਅਧੀਨਤਾ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਚੰ- ਦ੍ਰਮਾਂ ਸੂਰਯ ਤਥਾ ਅਗਨੀ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੀ ਰਾਵਣ ਕੀ ਕੈਦ ਮੇਂ ਮਾਨੇਂਗੇ ਤਬ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਸੂਰਯ ਕਾ ਸਰਬ ਲੋਕ ਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾ ਅਭਾਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ ਔਰ ਅਗਨੀ ਸੇ ਬਸਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਧੋਨਾ ਲਿਖਾ ਹੈ ਸੋ ਬਸਤ੍ਰੋਂ ਕੋ ਫੂਕ ਹੀ ਦੇਵੇਗਾ ਤਾਂਤੇ ਅਗਨੀ ਆ- ਦਿਕੋਂ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤੇ ਹੀ ਮਾਨਨੇ ਪੜੇਂਗੇ ਔਰ ਦੇ- ਵਤਾਓਂ ਕੇ ਪੰਚ ਪੰਚ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬੋਧਨ ਕਰੇ ਹੈਂ ਤਥਾਹੀ

ਵਿਗ੍ਰਹੋ ਹਵਿਖਾਂ ਭੋਗਇਏ ਸ੍ਵਰਯੰਚ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ॥ ਫਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਮਿਤਯੇਤਤਪੰਚਕੰ ਵਿਗ੍ਰਹਾ ਦਿਕਮ॥ ਅਰਥ–ਵਿਗ੍ਰਹ ੧ ਔਰਆਹੂਤਿਓਂ ਕਾ ਭੋਗ੨ ਏਸ੍ਵਰਯ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸ਼ਕਤੀ ੩ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ੪ ਫਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਅਰਥਾਤ ਭਗਤਜਨੋਂ ਕੋ ਫਲਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ੫ ਭਾਵ ਦੇਵਨ ਕੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਇਸਥਿਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਵਿਗ੍ਰਹ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਕੋਈ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹਵੀ ਕੇ ਭੋਗਨੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਔਰ ਕੋਈ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸ਼ਕਤੀ ਯੁਕਤ ਹੈ ਔਰ ਕੋਈ ਸ੍ਵਰੂਪ ਅਪਨੇ ਭੋਗਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਯੁਕਤ ਹੈ ਔਰ ਕੋਈ ਸ੍ਵਰੂਪ ਫਲ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਸਤੇ ਫਲ ਹੀ ਦੇਤਾ ਹੈ ਇਸ ਰੀਤੀ ਸੇ ਏਕ ਏਕ ਦੇਵਤਾ ਪਾਂਚ ਪਾਂਚ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਔਰ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਦੇਵਨ ਕੋ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਬਨਾਨੇ ਕੀ ਸਮਰਥ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਲੋਕ ਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਹੂਏ ਹੀ ਕਿਸੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਸਭਾ ਮੇ ਭੀ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਔਰ ਸਾਰਗ ਰਾਗ ਕੀ ਅਸ੍ਰਪਦੀ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ "ਅਨਿਕ ਬ੍ਰਹਮੇ ਜਾਕੇ ਵੇਦ ਧੁਨਿ ਕਰਹਿ। ਅਨਿਕ ਮਹੇਸ ਬੈਸ ਧਿਆਨ ਧਰਹਿ। ਅਨਿਕ ਪੁਰਖ ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ। ਅਨਿਕ ਇੰਦ੍ਰ ਊਭੇ ਦਰਬਾਰਿ" ॥ ਇਤਯਾਦੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਏਸ੍ਵਰਯ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾ ਹੈ (ਸੇਈਤੁਧਨੋਗਾਵਹਿ ਜੋਤੁਧੁਭਾਵਨਿਰਤੇਤੇਰੇਭਗਤਰਸਾਲੇ) ਪੂਰਬ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ

ਕੇ ਗਾਨੇ ਵਾਲੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇ ਹੈਂ ਪਰੰਤੂ ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਜੋ ਭਗਤ ਜਨ (ਰਸਾਲੇ) ਭਕਤੀ ਰਸ ਕੇ ਸਥਾਨ ਹੈਂ ਔਰ ਆਪ ਕੇ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ ਮੇਂ (ਰਤੇ) ਰੰਗੇ ਹੂਏ ਹੈਂ (ਸੇਈ) ਸੇਈਆਪਕੋ ਗਾਵਤੇਹੈਂ (ਜੋਤੁਧੁਭਾਵਨਿ) ਜੋ ਆਪਕੇਸ੍ਵਰੂਪਕੀ ਭਾਵਨਾਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋਈ ਗਾਵੇਹੈਂ (ਹੋਰਕੇਤੇਗਾਵਨਿਸੇਮੈਚਿਤਿ ਨਆਵਨਿਨਾਨਕਕਿਆਵੀਚਾਰੇ) ਇਨ ਪੂਰਬ ਕਹਜੋਂ ਸੇ ਹੋਰ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਮੇਰੇ ਚਿੰਤਨ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜੇਕਰ ਚਿੰਤਨ ਭੀ ਕਰੇ ਤਬ ਗੁਰੂਜੀ ਕਹੇ ਹੈਂ ਚਾਹੇ ਕਿਤਨਾਂ ਚਿੰਤਨ ਕਰੀਏ ਕਾਹੇਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਵਿਭੂਤੀ ਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ ਤਥਾਹੀ—

ਨਾਂਤੋਸ੍ਤਿ ਮਮ ਦਿਵ੍ਯਨਾਂ ਵਿਭੂਤੀਨਾਂ ਪਰੰਤਪ ॥ਏਖਤੂਦ੍ਦੇਸਤਃ ਪ੍ਰੋਕ੍ਤੋ ਵਿਭੂਤੇਰ ਵਿਸ੍ਤਰੋ ਮਯਾ

ਗੀਤਾ ਅਧ੍ਯਾਯ ੧੦ ॥ ਸ਼ਲੋਕ ੪੦ ॥

[੬]ਨ ॥ [੫]ਅੰਤਃ ॥ [੭]ਅਸ੍ਤਿ ॥ [੨]ਮਮ ॥ [੩]ਦਿਵ੍ਯਾਨਾਂ ॥ [੪]ਵਿਭੂਤੀਨਾਂ ॥ [੧]ਪਰੰਤਪ ॥ [੯]ਏਖਃ ॥ [੮]ਤੁ ॥ [੧੩]ਉਦ੍ਦੇਸਤਃ ॥ [੧੪]ਪ੍ਰੋਕ੍ਤਃ ॥ [੧੧]ਵਿਭੂਤੇਃ ॥ [੧੨]ਵਿਸ੍ਤਰਃ ॥ [੧੦]ਮਯਾ ॥ ਇਤੀ ਪਦ ਛੇਦਃ ॥ [੧]ਹੇ ਅਰਜੁਨ ਮੈਂ [੨]ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ [੩]ਦਿਵ੍ਯ [੪]ਵਿਭੂਤੀਓਂ ਕਾ [੫]ਕੋਈਅੰਤ [੬]ਨਹੀਂ [੭]ਹੈ [੮]ਔਰ [੯]ਯਹ ਜੋ [੧੦]ਹਮਨੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀ [੧੧]ਵਿਭੂਤੀ ਕਾ [੧੨]ਵਿਸਤਾਰ ਕਥਨਕਰਾਹੈ ਸੋ[੧੩]ਏਕ ਦੇਸ ਕਰਕੇ [੧੪]ਕਥਨਕਰਾ ਹੈ॥੪੦॥ਇਤਿ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਹੇਗੁਰੋ ਜਿਸ ਕੇ ਦਰ ਕਾ ਤਥਾ ਘਰ ਕਾ ਆਪ-ਨੇ ਨਿਰੂਪਨ ਕਰਾ ਹੈ ਸੋ ਆਪ ਏਕ ਦੇਸੀ ਹੋਕਰ ਨਾਸ ਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਭਜਨ ਕਰਨੇ ਕੋਂ ਯੋਗਯ ਕਹ੍ਯਾ ਹੈ ਸੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਸਿਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕੋਂ ਕਰਕੇ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਕੈਸੇ ਹੋਸਕਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਯਹ ਨਿਯਮ ਹੈ ਜੋ ਏਕ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਹੈ ਔਰ ਕ੍ਰਿਆ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵਿਨਾਸੀ ਅਵਸ਼ਯ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਨੇ ਕੋ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ ਉਤ੍ਰ—(ਸੋਈਸੋਈਸਦਾਸਚ ਸਾਹਿਬਸਾਚਾਸਾਚੀਨਾਈ) ਹੇ ਸਿਖ੍ਯ ਜੋ ·ਸਰਬਕਾਲ ਮੇਂ ਸਤ ਰੂਪ ਹੈ ਔਰ ਸਤ੍ਯਾਦਿਕ ਨਾਮੋਂ ਕੇ ਸਹਿਤ ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ (ਸੋਈ)ਹਮਨੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾ ਹੈ(ਸੋਈ) ਸੋ ਬੈਕੁੰਠ ਬਾਸੀ ਆਦਿਕ ਤਿਸੀ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਭਾਵ ਸਰਬ ਬ੍ਯਾਪੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਆਪਨੀ ਇਛਾ ਸੇ ਭਗਤ ਜਨੋਂ ਪਰ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਵਾਸਤੇ ਏਕ ਦੇਸ ਮੇਂ ਸਥਾਨ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਸੋਭੀ ਪ੍ਰ-ਤੀਤੀ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਸੋ ਸਰਬ ਬ੍ਯਾਪੀ ਹੈ (ਹੈਭੀ ਹੋਸੀਜਾਇਨਜਾਸੀਰਚਨਾਜਿਨਰਚਾਈ) (ਹੈ) ਜੋ ਵਰਤ ਮਾਨ ਕਾਲ ਕਾ ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੈ (ਭੀ) ਜੋ ਭੂਤ ਕਾਲ ਕਾ ਪ੍ਰਪੰਚਹੈ (ਹੋਸੀ) ਜੋ ਭਵਿਖ੍ਯਤ ਕਾਲ ਕਾ ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੈ ਯਹ ਸਰਬ ਹੀ (ਜਾਇ) ਉਤਪੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ (ਨਜਾਸੀ) ਸੋ ਨਹੀਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਰੰਗੋਂ ਸੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਕੀ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ (ਰੰਗੀਰੰਗੀਭਾਤੀਕਰਿਕਰਿਜਿਨਸੀਮਾਇ

ਆਜਿਨਿਉਪਾਈ) ਮਾਯਾ ਸਬਦ ਇੰਦ੍ਰਜਾਲ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰਜਾਲ ਵਤ ਮਿਥਯਾ ਰੂਪ ਸਿਸ੍ਰੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਬਾਰੰਬਾਰ ਕਰਕੇ ਪੰਚ ਭੂਤ ਔਰ ਇੰਦ੍ਰੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਆਦੀ ਰੂਪ ਜਿਨਸੋ ਸੇ(ਉਪਾਈ)ਉਤਪੰਨ ਕਰੀ ਹੈ ਏਕ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਅਪਨੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਰੂਪੋਂਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਤਾ ਹੈ ਯਹ ਸ੍ਰੁਤੀ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ ॥ **ਤਥਾ ਹੀ—ਏਕੋ ਵਸੀ ਸਰਬ ਭੂਤਾਂਤਰਾਤਮਾ ਏਕੰ ਰੂਪੰ ਬਹੁਧਾ ਯਃ ਕਰੋਤਿ ॥ ਤਮਾਂਤਮਸਤੰ ਯੇ ਅਨੁਪਸਯੰਤਿ ਧੀ ਰਾਸ੍ਤੇ ਖਾਂਸੁਖੰ ਸਾਸ੍ਵਤੰ ਨੇਤਰੇਖਾਮ** ॥ ਕਠਵਲੀਉ- ਪਨਿਖਦ ਸ੍ਰੁਤੀ ॥ ੧੨ ॥

ਅਰੱਥ—ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ (ਵਸੀ) ਸਰਬ ਕੋਂ ਵਸ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਸਰਬ ਭੂਤੋਂ ਕਾ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਹੂਆ ਹੀ ਅਪਨੇ ਏਕ ਰੂਪ ਕੋਂ ਜੋ ਉਪਾਧੀ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਆਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅੰਤਰ ਹ੍ਰਿਦਯਾਕਾਸਮੇਂ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪ ਸੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕੋ ਜੋ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ (ਧੀਰ) ਸੋ ਗਯਾਨਵਾਨ ਹੈਂ ਔਰ ਤਿਨਕੋ ਨਿਤ੍ਯ ਆਤਮਾ ਨੰਦ ਸਰੂਪ ਸੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਵਾਹਯ ਬ੍ਰਧੀ ਹੈ ਤਿਨਕੋ ਨਿਤ੍ਯ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੁਖ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਇਸ ਪਉੜੀ ਮੇ ਯਹ ਨਿਰੂਪਣ ਹੂਆ ਜੋ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਤਥਾ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦੋਨੋਂ ਏਕ ਰੂਪਹੈਂ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾ ਹੈ "ਨਿਰਗੁਣ ਆਪ

ਸਰਗੁਣਭੀ ਓਹੀ॥ ਕਲਾਧਾਰ ਜਿਨ ਸਗਲੀ ਮੋਹੀ॥" ਇਸ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਮੇ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰਗੁਣ ਏਕ ਰੂਪ ਬੋਧਨ ਕਰੇ ਹੈਂ [ਕਰਿਕਰਿਵੇਖੈਕੀਤਾਆਪਣਾਜਿਵਤਿਸਦੀਵਡਿਆਈ] ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਹੇ ਗੁਰੋ ਮਾਯਾ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮ ਦੋਨੋਂ ਅਨਾਦੀ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮਾਯਾ ਰੂਪ ਵਸਤੂ ਕਾ ਭੇਦ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇ ਰਹੇ ਹੈ ਸੋ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਯਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮੂਲ ਕੀ ਤੁਕ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਸਮਝ ਲੈਣਾ॥
ਉਤ੍ਰ–ਪੰਚ ਭੂਤਾਦਿਕ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ [ਕਰਿਕਰਿ] ਬਾਰੰਬਾਰ ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਕਰੇ ਹੂਏ ਕਾਰਯ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪਾਲਣਾ ਕਰਤਾ ਹੈ [ਜਿਵ] ਜੈਸੇ ਤਿਸਕੀ [ਵਡਿਆਈ] ਅਪਰਿਛਿੰਨ ਰੂਪਤਾ ਵਡਿਆਈ ਬਨੀ ਰਹੇ ਹੈ ਭਾਵ ਦ੍ਰਿਸਜਕਾ ਭੇਦ ਦ੍ਰਸਟਾਮੇ ਭੇਦ ਕਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੈਸੇ ਚੇਤਨਜ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਜ ਮਾਯਾ ਹੈ ਤਿਸਕਾ ਭੇਦ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਦ੍ਰਸਟਾ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸ੍ਵਪਨ ਕਾਲ ਮੇ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੂਆ ਦ੍ਰਿਸਜ ਦ੍ਰਸਟਾ ਕਾ ਭੇਦ ਸੋ ਭੇਦ ਕਰਨੇ ਕੋ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੂਆ ਜੋ ਮਾਯਕ ਕਾਰਯ ਹੈ ਸੋ ਈਸ੍ਵਰ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਦ੍ਰਸਟਾ ਕੇ ਭੇਦ ਕਾ ਹੇਤੂ ਨਹੀ ਹੈ [ਜੋਤਿਸਭਾਵੈ ਸੋਈ ਕਰਸੀਹੁਕਮੁਨਕਰਣਾਜਾਈ] ਜੋ ਤਿਸਕਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਤਿਸਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਈ ਕਰਤਾ ਹੈ ਕੁਛ ਤਿਸ ਪਰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ ਹੈ ਜੋ ਤੈਨੇ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਸੁਖਦਾਯਕ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰੀ ਔਰ ਦੁਖ ਦਾਯਕ ਕਿਉਂ ਕਰੀ ਹੈ ਐਸੇ ਨਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ [ਸੋਪਾਤਿਸਾਹੁਸਾਹਾਪਾਤਿਸਾਹਿਬੁਨਾਨਕ ਰਹਣੁ

ਰਜਾਈ ॥ ੨੭ ॥] ਪਾਤਿ ਨਾਮ ਫਾਰਸੀ ਮੇ ਤਖਤ ਕਾ ਹੈ ਜਿਸਕਾ ਨਾਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਹੈ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਨਾਮ ਤਿਸਕੇ ਮਾਲਕ ਕਾ ਹੈ ਜਿਸਕਾ ਨਾਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਤੀ ਹੈ ਸਾਹ ਧਨੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਔਰ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾ ਲੋਕੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸਹਾਪਤਿ ਤਿਨਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸਿੰਘਾਸਨ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਨਕੋ ਸਹਨਸਾਹ ਔਰ ਰਾਜਾਧਿਰਾਜ ਕਹੇ ਹੈਂ ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ [ਪਾਤਸਾਹੁ] ਸਰਬ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੇ [ਪਾਤਸਾਹ] ਹਿਰਣ੍ਯ ਗਰਭ ਆਦਿਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ ਤਿਨਕਾ ਭੀ [ਸਾਹਿਬ] ਬਡਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹੇ ਹੈਂ ਤਿਸ ਕੀ [ਰਜਾਈ] ਆਗਿਆ ਮੇ ਅਗਨੀ ਆਦਿਕ ਦੇਵਤਾ [ਰਹਣ] ਰਹਤੇ ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਵੇਦ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ॥ **ਤਥਾਹੀ--ਯਦਿਦੰ ਕਿੰਚ ਜਗਤ ਸਰਬੰ ਪ੍ਰਾਣ ਏਜਤਿ ਨਿਃ ਸ੍ਰਿਤੰ ॥ ਮਹਦਭਯੰ ਵਜ੍ਰ ਮੁਦਯਤੰਯ ਏਤਦ੍ਵਿਦੁਰ ਮ੍ਰਿਤਾਸ੍ਤੇ ਭਵੰਤਿ॥** ਕਠ ਉਪਨਿਖਦ ਸ੍ਰੁਤੀ ੨॥

ਅਰਥ–ਜੋ ਯਹ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੈਂ ਸੋ ਪ੍ਰਾਣ ਸਬਦ ਸੇ ਬੋਧਯ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ (ਨਿਃ ਸ੍ਰਿਤੰ) ਉਤਪੰਨ ਹੋਕਰ ਪ੍ਰਾਣ ਸਬਦ ਸੇ ਜਾਨਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਭਯ ਸੇ (ਏਜਤਿ) ਕਾਂਪਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪਰਮੇਸਰ ਉਦਿਤ ਬਜ੍ਰ ਵਤ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਭੈ ਰੂਪ ਹੈ ਭਾਵ ਜੈਸੇ ਵਜ੍ਰ ਯੁਕਤ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਤਿਸਕੇ ਸੇਵਕ ਦੇਵਤਾ ਆਦੀ ਨਿਯਮ ਸੇ ਤਿਸਕੀ ਆਗ੍ਯਾ

ਕਾ ਪਾਲਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਆਗਯਾ ਮੈ ਨਿਯਮ ਸੇ ਸੂਰਯਾਦਿਕ ਜਗਤ ਵਰਤਮਾਨ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਇਸ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਆਪਨੇ ਸੇ ਅਭਿੰਨ ਰੂਪ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਮੋਛ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ॥

ਭਯਾ ਦਸ੍ਯਾਗ੍ਨਿਸ੍ਤਪਤਿ ਭਯਾਤ੍ਤਪਤਿ ਸੂਰਯਃ ॥ ਭਯਾਦਿੰਦ੍ਰਸ਼੍ਚਵਾਯੁਸ਼੍ਚ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁਰਧਾਵਤਿ ਪੰਚਮਃ

ਕਠ ਉਪਨਿਖਦ ਸ੍ਰੁਤੀ ੩ ॥

ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਆਪਣਾ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਨ ਜਾਨ-ਨੇ ਸੇ ਸਰਬਗ੍ਯ ਦੇਵਤਾ ਅਗਨੀ ਆਦਿਕ ਭੀ ਕਾਂਪਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਭੈ ਸੇ ਅਗਨੀ ਤਪਤੀ ਹੈ ੧ ਔਰ ਤਿਸ ਕੇ ਭਯ ਸੇ ਸੂਰਯ ਤਪਤ ਔਰ ਫਿਰਣੇ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਆ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੈ ੨ ਔਰ ਤਿਸ ਕੇ ਭੈ ਸੇ ਇੰਦ੍ਰ ਆਗਯਾ ਮੈ ਚਲਤਾ ਹੈ ੩ ਤਿਸ ਕੇ ਭਯ ਸੇ ਵਾਯੂ ਆਗਯਾ ਮੈ ਚਲਤਾ ਹੈ ੪ ਔਰ ਪੰਚਮ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੂ ਭੀ ਤਿਸ ਕੇ ਭੈ ਸੇ ਜੀਵੋਂ ਕਾ ਮਾਰਣ ਰੂਪ ਕਾਮ ਨਿਯਮ ਸੇ ਕਰਤਾ ਹੈ ੫ ਭਾਵ ਅਗਨੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕੀ ਜੋ ਨਿਯਮ ਸੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ ਸੋ ਭੈ ਕਾ ਹੇਤੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਜ-ਣਾਉਤੀ ਹੈ ॥ ਤਾਂਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਨਾਨਕ ਰਹਣ ਰਜਾਈ ॥ ੨੭ ॥ ਅਵਤਰਣ ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਯੁਕ੍ਤ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ ॥

ਦੂਖਿਤੋ ਅਪਿ ਚਰੇ ਧਰਮੰ ਯਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰਾ ਸ੍ਰਮੇਰਤਃ ॥ ਸਮਃ ਸਰਬੇਖੁ ਭੂਤੇਖੁ ਨ ਲਿੰਗੰ ਧਰਮਕਾਰ

ਨਮ ॥ ਮਨੂਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ ॥

ਅਰਥ--(ਦੂਖਿਤੋ) ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਆਰੋਪਿਤ ਦੋਖ ਯੁਕ੍ਤ ਪੁਰਖ ਭੀ ਸਰਧਾ ਸੇ ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਭੀ ਆਸ੍ਰਮ ਮੈ ਪ੍ਰੀਤੀ ਯੁਕ੍ਤ ਹੋਕਰ ਧਰਮ ਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇ ਔਰ ਸਰਬ ਭੂਤੋਂ ਮੈ ਸਮ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰੀ ਯੁਕ੍ਤ ਹੋਕਰ ਕੇਵਲ ਅੰਤਰੀਵ ਧਰਮ ਯੁਕ੍ਤ ਹੋਨਾ ਯੋਗਜਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਵਾਹਯਲਿੰਗ ਧਰਮ ਕਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀ ਹੈ ਇਸ ਮਨੂਸਿਮ੍ਰਿਤੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਹਯ ਚਿਹਨੋਂ ਕੋ ਨਿਖੇਧ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਤਰ ਗਤ ਧਰਮੋ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਰੀਤੀ ਸੇ ਜਬ ਅਪਨੇ ਸਿਖਨ ਕੋਂ ਵੇਦਮੈ ਕਹੇ ਗੇਯ ਧਜੇਯ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇ ਥੇ ਤਿਸੀ ਸਮੇ ਕੋਈ ਗੋਰਖ ਮਤਕਾ ਕਨਪਟਾ ਯੋਗੀ ਆਕਰ ਕਹਨੇ ਲਗਾ ਹਮਾਰੇ ਮਤਕੇ ਆਚਾਰਯ ਗੁਰੂਗੋਰਖ ਨੇ ਜੋ ਹਮਾਰਾ ਵੇਸ ਚਲਾਯਾ ਹੈ ਇਸ ਵੇਸਸੇ ਪਰੇ ਔਰ ਕੋਈ ਮੁਕ੍ਤੀ ਕਾ ਸ੍ਰੇਸਠਮਾਰਗ ਨਹੀ ਹੈ ਸੋ ਯਹ ਮਾਰਗ ਹੈ ਕਾਨੋਂਮੈ ਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀਆਂ ਝੋਲੀ ਰਖਣੀ ਬਿਭੂਤੀ ਲਗਾਂਵਣੀ ਇ-ਤਯਾਦਿ ਵੇਸਹੀ ਮੁਕ੍ਤੀ ਕਾ ਉਤਮ ਮਾਰਗ ਹੈ ਧੰਨਜਹੈਂ ਹਮ ਜਿਨ ਕੋ ਨਾਥਜੀ ਕੀ ਦਯਾ ਸੇ ਯਹ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯਾ ਹੈ ਐਸੇ ਕਹਤੇ ਹੋਏਕੋ ਸੁਨਕਰ ਪਰਮ ਦਯਾਲੂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾ-ਨਕਦੇਵਜੀ ਸਰਬ ਜੀਵੋਂ ਕੇਮੁਕ੍ਤੀ ਵਾਸਤੇ ਆਪਨਾ ਅਵਤਾਰਸਮਝ ਕੇ ਇਸਕਾ ਭੀ ਕਾਹੂਰੀਤੀ ਸੇ ਮੋਛਹੋਵੇ ਯਹ ਇਛਾ ਕਰ ਤਿਸਕੇ ਵੇਸਕੀ ਵਸਤੂਓਂਕੇ ਨਾਮਸੇ ਹੀ ਤਿਸਕੋਂ ਸਭੀ

ਮੁਕ੍ਤੀਕੇ ਸਾਧਨ ਬਤਾਵਨ ਹੇਤ ਕਹੇਹੈਂ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਕੋ ਚਾਰ ਵਾਰ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਹੈ ਔਰ ਉਦਾਲਕਨੇ ਆਪਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸ੍ਵੇਤਕੇਤੁ ਕੋ ਨਵ ਵਾਰ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਹੈ ਤੈਸੇ ਚਾਰ ਵਾਰ ਤਿਨਕੇ ਮਤਕੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਤੇਹੂਏ ਤਿਸਕੋ ਵੇਦ ਮਾਰਗਕਾ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈਂ ॥

ਮੁੰਦਾਸੰਤੋਖੁਸਰਮੁਪਤੁਝੋਲੀਧਿਆਨਕੀਕਰਹਿਬਿਭੂਤਿ॥ਖਿੰਥਾਕਾਲੁਕੁਆਰੀਕਾਇਆਜੁਗਤਿਡੰਡਾਪਰਤੀਤਿ ॥ ਆਈਪੰਥੀਸਗਲਜਮਾਤੀਮਨਿਜੀਤੈਜਗੁਜੀਤ ॥ਆਦੇਸਤਿਸੈਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿਅਨੀਲੁਅਨਾਦਿਅਨਾਹਤਿਜੁਗੁਜੁਗੁ ਏਕੋਵੇਸੁ ॥ ੨੯ ॥

(ਮੁੰਦਾਸੰਤੋਖੁਸਰਮੁਪਤੁਝੋਲੀਧਜਾਨਕੀਕਰਹਿਬਿਭੂਤਿ) ਹੇ ਪਜਾਰੇ ਜੋ ਤ੍ਰਿਸ੍ਨਾ ਕਾ ਖਯ ਰੂਪ ਸੰਤੋਖ ਹੈ ਸੋਈ ਅੰਤਰੀਵ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਧਾਰਣ ਕਰਨੀ ਯੋਗਜਹੈ (ਸਰਮਪਤੁ) ਸੁਖ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ ਨਾਮ ਸਥਾਨ ਜੋ ਤੁਰੀਯ ਹੈ ਸੋਈ ਅੰਤਰੀਵ ਝੋਲੀ ਹੈ ਭਾਵ ਸਰਮ ਨਾਮ ਸੁਖਕਾ ਹੈ ਔਰ ਪਤੁ ਨਾਮ ਪਾਤ੍ਰ ਕਾ ਹੈ (ਧਿਆਨ) ਜੋ ਤਿਸ ਤੁਰੀਯ ਚੇਤਨ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਹੈ ਸੋਈ ਬਿਭੂਤੀ ਹੈ (ਖਿੰਥਾਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀਕਾਇਆ ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ) ਕਾਲਕੇ ਸਾਥ ਜਿਸਕਾ ਬਿਵਾਹ ਨਹੀ ਹੂਆ ਸੋ

ਕਾਲਕੁਆਰੀ (ਕਾਇਆ) ਜੋ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਤ ਪਰਿਛੇਦ ਸੇ ਰਹਿਤ ਅਖੰਡ ਚੈਤਨਜ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦੇਹ ਹੈ ਸੋ (ਖਿੰਥਾ) ਗੋਦੜੀ ਹੈ ਭਾਵ ਗਜਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਨਮ ਮਰਣਾਦਿ ਸੀਤ ਨਿਵਾਰਣ ਵਾਸਤੇ ਗੋਦੜੀ ਧਾਰਣ ਕਰੀ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਮਨਨ ਕੀ ਸਾਧ ਕ ਯੁਕ੍ਤੀਯੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੈ ਸੋਈ ਦੰਡ ਹੈ ਭਾਵ ਜੈਸੇ ਦੰਡ ਸੇ ਪਸੂ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਾ ਜਾਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਯੁਕ੍ਤੀਰੂਪ ਦੰਡ ਸੇ ਦੁਰਾਗ੍ਰਹ ਯੁਕ੍ਤ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਪਸੂਯੋਂ ਕਾ ਖੰਡਨ ਹੋ ਤਾ ਹੈ (ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ਮਨਿ ਜੀਤੇ ਜਗ ਜੀਤ) ਹੇ ਸਿਖਜ ਜੋ ਗਜਾਨ ਮਾਰਗ ਰੂਪ ਪੰਥ ਵਾਲੇ (ਆ) ਸਰਬ ਤਰਫ ਸੇ (ਈ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਏ ਹੈਂ ਸੋ ਸਰਬ ਹੀ ਹਮਾਰੀ ਜਮਾ- ਤ ਹੈ ਔਰ ਤਿਨ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਜੋ ਮਨ ਕੋਂ ਜੀਤਨਾ ਹੈ ਸੋਈ ਜਗਤ ਕਾ ਜਿਤਨਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਤੁਕ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਕਰੇ ਹੈਂ ਹੇ ਗੁਰੋ ਆਈ ਪੰਥ ਕੇ ਜੋਗੀ ਚੇਲੇ ਪੋਤੇ ਚੇਲੇ ਆਦਿਕੋਂ ਕੀ ਬਡੀ ਜਮਾਤ ਬਾਂਧਕੇ ਜਗਤ ਕੀ ਜੀਤ ਹੇਤ ਵਿਚਰੇ ਹੈਂ ਆਪ ਤੈਸੇ ਸਿਖਜ ਪਰ ਸਿਖਜਨ ਕੀ ਜਮਾਤ ਬਾਂਧਕੇ ਕਿਉ ਨਹੀ ਬਿਚਰਤੇ ਹੋ ਯਾਤੇ ਆਪ ਸੇ ਜਗਤ ਨਹੀ ਜੀਤਜਾ ਜਾਯਗਾ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ ਹੈਂ [ਆਈ ਪੰਥੀ] ਆ ਕਾ ਅਰਥ ਸਰਬ ਓਰਤੇ ਹੈ ਈ ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਾ ਪਤ ਹੂਏ ਹੈ ਯਾਂਤੇ ਹੇ ਸਿਖਜ ਜੋ ਇਸ ਮੁਕ੍ਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਗਜਾਨ ਮੈ ਉਤਮ ਗਜਾਨੀ ਪੁਰਖ ਸਰਬ ਓਰਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਏ ਹੈਂ ਤਿਨੋ ਸਾਥ ਮਿਲਕੇ ਹਮ ਭੀ ਜਮਾਤ ਵਾਲੇ ਹੈਂ ਚੰਚਲ

ਮਨੋ ਵਾਲੇ ਪਾਰਬਤੀਕੇ ਉਪਾਸਕੀ ਬਾਮ ਮਾਰਗੀ ਆਈ ਪੰਥੀਵਾਲੇ ਕਨਪਾਟਿਯੋਂ ਸਾਥ ਮਿਲਕੇ ਨਹੀ ਜਮਾਤ ਵਾਲੇ ਬਨਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜਗਤ ਕਾ ਜੀਤਨਾ ਹਮ ਗਜਾਨਦ੍ਵਾਰਾ ਮਨ ਰੂਪ ਸਤ੍ਰ ਕੇ ਜੈ ਕਰਨੇ ਸੇ ਜੀਤੇਹੈਂ ਮਨਕੇ ਜੈਕਰੇ ਬਿਨਾ ਜਗਤ ਕਾ ਜੀਤਨਾ ਮਹਾ ਅਹੰਕਾਰਕੋ ਉਤਪਨ ਕਰਕੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰ ਮੈ ਫੇਰਨੇਸੇ ਬਡੀਹਾਨੀ ਹੋਵੇਹੈ ਜੀਤ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ(ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸ)ਹੇਸਿਖਜ ਵੇਦਮੈਆਦੇਸਪਦ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ ਉਪਦੇਸ ਬਿਧੀ ਨਿਖੇਧ ਰੂਪ ਦੋ ਰੀਤੀ ਸੇ ਹੈ ਯਾਤੇ ਦੋ ਵਾਰ ਆਦੇਸ ਕਥਨ ਹੈ ਮੂਲਪਾਠ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ (ਆਦੇਸੁਤਿਸੈ) ਨਾਮ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਹੀ ਬਿਧੀ ਮੁਖ ਬਚਨੋ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਹੈ ਔਰ ਤਿਸੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਿਖੇਧ ਮੁਖ ਬਚਨੋ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਹੈ ਤਿਸੈ ਪਦਕਾ ਦੋਨੋ ਓਰ ਸੰਬੰਧ ਹੈ (ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅ ਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁਜੁਗੁ ਏਕੋਵੇਸੁ ॥ ੨੮ ॥) ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਰਬ ਕਾ (ਆਦਿ) ਕਹੀਯੇ ਮਾਯਾਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਸੋ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਾਰਣ ਹੈ ਔਰ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਸੋ ਨੀਲਰੂਪਵਤ ਜੋ ਤਮੋਗੁਣੀ ਅਗਜਾਨਹੈ ਤਿਸਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਔਰ(ਅਨਾਦਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ ਯਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਦਿ ਜੋ ਉਤਪਤੀ ਹੈ ਤਿਸਸੇ ਰਹਿਤ ਅਨਾਦਿ ਹੈ ਯਾਤੇ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕਾਰਯ ਨਹੀ ਹੈ (ਅ- ਨਾਹਤਿ) ਈਹਾਂ ਆਹਤਿ ਨਾਮ ਮਿਥਜਾ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਹੈ ਅਨਾਹਤਿ ਤਾਸੇ ਭਿੰਨ ਸਚੀ ਵਸਤੂ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸੋ ਸਚੀ

ਵਸਤੂ ਮਿਥ੍ਯਾ ਵਸਤੂ ਕਾ ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾਤੇ ਯੇਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਕਾ ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨ ਰੂਪ ਅਨਾਹਤਿ ਕਹੀਯੇ ਹੈ ਪ੍ਰਸ੍ਨ--ਹੇਗੁਰੋ ਸੋ ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹੀ ਬਿਸ਼੍ਨ ਕਹੀ ਸ਼ਿਵ ਕਹੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਕਹੀਂ ਸੂਰਯ ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਵੇਸੋਂ ਕੋ ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਾਪ-ਤ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਉਤ੍ਰ (ਜੁਗੁਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ) ਵੇਦ ਮੈ ਕਹੇ ਧਰ-ਮੋਕੀ ਰਛ੍ਯਾ ਹੇਤ ਔਰ ਭਗਤਜਨੋ ਕੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਣੇ ਵਾ-ਸਤੇ ਮਾਯਾ ਉਪਾਧੀ ਤੇ ਅਪਨੀ ਇਛਾ ਸੇ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਸ਼੍ਨ ਸ਼ਿਵ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਵੇਸੋਂ ਕੋ ਧਾਰਨ ਕਰੇਹੈ ਪੁਨਾ ਵਿਸ਼ਨੂ ਆਦਿਕੋਂ ਸੇ ਆਗੇ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼੍ਨਾਦਿਕ ਅਨੇਕ ਵੇਸੋਂ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੂਆ ਭੀ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਸਭ ਜੁਗੋਂ ਮੈ (ਏਕੋਵੇਸੁ) ਏਕ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ ਤਿਸੀ ਕਾ ਦੋ ਰੂਪ ਸੇ (ਆਦੇਸੁ) ਕਹੀਯੇ ਉਪ ਦੇਸ ਹੈ। ਐਸੇ ਪੂਰਬ ਸਾਥ ਮੇਲ ਲੇਨਾ ਅਥਵਾ ਕਿਸ ਕਾ ਦੋ ਰੂਪ ਸੇ ਆਦੇਸ ਹੈ ਜੋ ਆਦਿਹੈ ਜੋ ਅਨੀਲ ਹੈ ਜੋ ਅਨਾ-ਦਿ ਹੈ ਜੋ ਅਨਾਹਿਤ ਹੈ ਜੋ ਸਭਜੁਗੋਂ ਮੈ ਏਕ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਦੋ ਰੂਪ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਹੈ ਅਥਵਾ (ਤਿਸੈ) ਤਿਸ ਕਾ ਜੋ (ਆਦੇਸ) ਉਪਦੇਸ ਹੈ ਸੋਈ ਹਮਾਰੀ (ਆਦੇਸ) ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਭਾਵ ਜੈਸੇ ਗੋਰਖਨਾਥ ਕੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਵਾਲੇ ਆਪਨੇ ਆਈ ਪੰਥੀ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਪੰਥ ਕੀ ਜਮਾਤ ਬਾਂਧਕਰ ਜਗਤ ਕੋ ਜੀਤਨਾ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਆਪਸ ਮੈ ਆਦੇਸ ਆਦੇਸ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਹਮ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਸੀਲ ਪੁਰਖੋਂ ਸੇ ਮਿਲਕਰ ਮਨ ਕੋ ਜੀਤਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਆਦੇਸ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਆਦਿਕ ਵਾਹਯ ਸਾਧਨੋ ਸੇ

ਜੋ ਅੰਤਰੀਵ ਸੰਤੋਖ ਆਦਿਕ ਸਾਧਨਹੈਂ ਸੋ ਅਤਜੰਤ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਹੈਂ ਇਸੀ ਅਰਥ ਮੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਅੰਤ- ਰੀਵ ਸਾਧਨ ਜੋਹੈਂ ਸੋ ਮੁਕ੍ਤੀ ਕੇ ਜਨਕ ਹੈਂ ॥ ੨੮ ॥

ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ—ਹੇਗੁਰੋ ਜੋਗੀਯੋਂ ਕੇ ਭੋਜਨ ਵਤ ਆਪਕਾ ਤਾਤਕਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਭੋਜਨ ਕੌਨ ਹੈ ॥

ਭੁਗਤਿਗਿਆਨੁਦਇਆਭੰਡਾਰਣਿਘਟਿ ਘਟਿਵਾਜਹਿਨਾਦ ॥ ਆਪਿਨਾਥੁਨਾਥੀਸਭ ਜਾਕੀਰਿਧਿਸਿਧਿਅਵਰਾਸਾਦ ॥ ਸੰਜੋਗੁਵਿ- ਜੋਗੁਦੁਇਕਾਰਚਲਾਵਹਿਲੇਖੇਆਵਹਿਭਾਗ॥ ਆਦੇਸੁਤਿਸੈਆਦੇਸ॥ ਆਦਿਅਨੀਲੁਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿਜੁਗੁਜੁਗੁਏਕੋਵੇਸੁ ॥੨੯ ॥

(ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ ਘਟਿਘਟਿਵਾਜਹਿ ਨਾਦ) ਹੇਸਿਖਜ ਜਿਸ ਸਮੇ ਪੁਰਖਕੋਂ ਗਜਾਨਹੋਵੇਹੈ ਤਿਸੀ ਸਮੇ ਆਪ ਕੋ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੂਆ ਮਾਨੇਹੈ ਯਾਂਤੇ ਤਤਕਾਲ ਤ੍ਰਿਪ- ਤੀ ਕਰਣੇ ਤੇ ਅਦੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਗਜਾਨ ਹਮਾਰਾ ਭੁਗਤੀ ਨਾਮ ਭੋਜਨਹੈ ॥ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ--ਹੇਗੁਰੇ ਜੋਗੀਯੋਂ ਕੇ ਭੰਡਾਰੀਵੱਤ ਆਪ ਕੇ ਗਜਾਨ ਭੋਜਨ ਕੋ ਕੌਨ ਬਨਾਵੇਹੈ ॥ ਉਤ੍ਰ-(ਦਇਆ) ਹੇ ਸਿਖਜ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕੇ ਸਾਧਨ ਆਤਮ ਗਜਾਨ ਕੋਂ ਪਰੰਪਰਾ ਸਿਧਕਰਣੇ ਸੇ ਦਯਾ ਭੰਡਾਰਣਿ ਕਹੀਯੇਹੈ ॥ ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ—ਹੇਗੁਰੋ

ਸਰਬ ਜੋਗੀਯੋਂ ਕੇ ਗਲੋਂ ਮੈ ਛੋਟਾਸਾ ਏਕਵਾਜਾ ਡੋਰ ਸਾਥ ਬਾਂਧਾ ਹੂਆ ਰਹੇਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਨਾਦ ਹੈ ਆਪਕੇ ਸੋ ਨਾਦ ਦ ਕੌਨ ਹੈਂ॥ ਉਤ੍ਰ--(ਘਟਿ ਘਟਿ)ਹੇਸਿਖ੍ਯ ਤਿਸ ਨਾਦਵਤ ਹਮਾਰਾ ਨਾਦ ਉਤਰ ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਵੇਦਹੈ ਯਾਤੇ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ੍ਰਗੁਰੋਂਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਹੂਆ ਏਕ ਏਕ ਅਧਿਕਾਰੀਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮੈ "ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੂੰ" ਐਸਾ ਹਮਾਰੇ ਮਤ ਮੈ ਨਾਦ ਵਜਰਹਾ ਹੈ॥ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ-ਹੇਗੁਰੋ ਜੋਗੀਓਂ ਕੇ ਆਦਿ ਨਾਥਵਤ ਆਪਕੇ ਨਾਥ ਮੁਖ੍ਯ ਕੌਨ ਹੈਂ॥ਉਤ੍ਰ-(ਆਪਨਾਥੁ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾਕੀ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ) ਆਪ ਨਾਮ ਆਤਮਾ ਕਾ ਹੈ ਨਾਥੀ ਨਾਮ ਸ੍ਵਾਮੀਕਾ ਹੈ ਯਾਤੇ ਹੇਸਿਖ੍ਯ ਹਮਾਰੇ ਮਤ ਮੈ ਆਪਨਾ ਆਪੁ ਆਤਮਾਹੀ ਨਾਥ ਕਹੀਯੇ ਸਰਬ ਕਾ ਸ੍ਵਾ-ਮੀ ਈਸ੍ਵਰ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ (ਜਾਕੀ)ਜਿਸਕਾ·ਸਭਮੈ (ਨਾਥੀ) ਸ੍ਵਾਮੀਪਣਾ ਹੈ ਵਾ [ਨਾਥੀ ਸਭਜਾਕੀ] ਜਿਸ ਆਤਮਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿਟੀ ਨਥੀ ਹੋਈਹੈ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਰਖੀ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ--ਹੇਗੁਰੋ ਜੋਗੀਜਨ ਅਸ੍ਰਾਂਗਯੋਗ ਸੇ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈਂ ਆਪ ਤਿਨਕੋਂ ਕੈਸੇ ਪਾਵਤੇ ਹੋ॥ ਉਤ੍ਰ-ਅੰਨਕਾ ਤੋਟਾ ਨਾ ਹੋਨਾ ਰੂਪਜੋ ਰਿਧੀਹੈ ਔਰ ਜੋ ਅਣਮਾ ਆਦਿਕ ਅਸ੍ਰ ਸਿਧੀ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ (ਅਵਰਾ) ਅਨਾਤਮ ਦਰਸੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ (ਸਾਦ) ਸ੍ਵਾਦ ਆਵੇ ਹੈ ਹਮ ਆਤਮ ਵੇਤਜੋਂ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਮੈ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਨੇਸੇ ਰਿਧੀ ਸਿਧੀ ਕਾ ਸ੍ਵਾਦ ਨਹੀ ਆਵੇ ਹੈ ਵਾ ਤ੍ਰਿਸ਼੍ਨਾ ਸੂਨਜ ਪੁਰਖ ਤਿਨ ਕੋਂ ਤੁਛ

ਮਾਨਤਾਹੈ॥ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ-ਹੇਗੁਰੋ ਜੋਗੀਯੋਂ ਕੇ ਕਾਰਬਾਰੀਵਤ ਆਪਕਾ ਕਾਰਬਾਰੀ ਕੌਨ ਹੈ॥ ਉਤ੍ਰ(ਸੰਜੋਗੁਵਿਜੋਗੁਦੁਇਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗ) ਹੇਸਿਖਜ ਇਸ਼ਟ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਸੰਯੋਗ ਔਰ ਅਨਿਸ਼ਟ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਵਿਯੋਗ ਯਹ ਦੋਨੋ ਹਮਾਰੀ ਕਾਰਕੋ ਚਲਾਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾਰਬਾਰੀ ਹੈਂ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਪਰਾ ਬਧਰ ਮੈ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਭਾਗ ਲਿਖਾਹੈ ਸੋ ਅਵਸਜ ਆਵਤਾਹੈ ਆਗੇ ਕੀ ਦੋ ਪੰਕਤੀ ਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਬ ਲਿਖਾਹੀ ਜਾਨਲੇਨਾ॥੨੯॥

ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ—ਹੇਗੁਰੋ ਜੋਗੀ ਪਾਰਬਤੀ ਕੋਂ ਜਗਤਕੀ ਮਾਤਾ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਆਪਕਿਸਕੋ ਮਾਨਤੇ ਹੋ ਉਤ੍ਰ॥

ਏਕਾਮਾਈਜੁਗਤਿਵਿਆਈਤਿਨਿਚੇਲੇਪਰਵਾਣੁ॥ਇਕੁਸੰਸਾਰੀਇਕੁਭੰਡਾਰੀਇਕੁਲਾਏਦੀਬਾਣੁ॥ਜਿਵਤਿਸੁਭਾਵੈਤਿਵੈਚਲਾਵੈਜਿਵਹੋਵੈਫੁਰਮਾਣੁ ॥ ਓਹੁਵੇਖੈਓਨਾਨਦਰਿਨਆਵੈਬਹੁਤਾਏਹੁਵਿਡਾਣੁ ॥ ਅਦੇਸੁਤਿਸੈਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿਅਨੀਲੁਅਨਾਦਿਅਨਾਹਤਿਜੁਗੁਜੁਗੁਏਕੋਵੇਸੁ ॥ ੩੦ ॥

(ਏਕਾਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ) ਹੇ ਸਿਖ ਜੋ ਏਕ ਰਸ ਚੇਤਨ ਮੈ ਮਾਯਾ ਬਿੰਬਪਨੇ ਮੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਕਰੇ ਹੈ ਔਰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਪਨੇ ਸੇਜੀਵਰੂਪ ਕਰੇਹੈ ਤਿਸੀ

ਕੋ ਹਮ ਮਾਈ ਕਹਯੇ ਸਰਬਜਗਤ ਕੀ ਜਨਨੀ ਮਾਨੇ ਹੈਂ ਔਰ ਸੋ ਏਕਾ ਨਾਮ ਏਕਹੈ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਨਹੀਹੈ ਔਰ ਸੋ ਮਾਯਾ ਜੜ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ॥ **ਤਥਾ—ਸ੍ਰੁਤੀ ਅਜਾਮੇਕੰਲੋਹਿਤ ਸੁਕਲ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨਾਮ** ॥

ਅਰਥ--ਰਜੋ ਸਤੋ ਤਮੋ ਤੀਨ ਗੁਣਯੁਕ੍ਤ ਜੋ ਮਾਯਾ ਹੈ ਸੋ ਉਤਪਤੀ ਸੇ ਰਹਿਤ ਏਕਹੈ ॥ ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ--ਹੇਗੁਰੋ ਸੋ ਜੜਮਾਯਾ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਜਗਤ ਕੋ ਕੈਸੇ ਰਚੇ ਹੈ॥ ਉਤ੍ਰ (ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ) ਹੇਸਿਖਜ ਸਤਾ ਸਫੁਰਤੀ ਦੇਨੇਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਕੇ [ਜੁਗਤਿ] ਨਾਮ ਤਦਾਤਮ ਸੰਬੰਧ ਸੇ (ਬਿਆਈ)ਨਾਮ ਪਾਂਚ ਭੂਤਾ-ਦੀ ਸਰਬ ਜਗਤਕੋ ਉਤਪਨ ਕਰੇਹੈ ਚੇਤਨ ਸੇ ਰਹਿਤਹੋਈ ਕੇਵਲ ਮਾਯਾ ਜੜਹੈ ਤਿਸਸੇ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਨਹੀ ਬਨੇਹੈ ਜੜਕੋ ਰਚਨਾ ਕਾ ਗਜਾਨ ਨਹੀਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾਤੇ ਚੇਤਨ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਜਗਤ ਕੋ ਰਚੇ ਹੈ॥ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ--ਹੇਗੁਰੋ ਜੋਗੀ ਤਿਸ ਮਾ-ਈ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੂ ਸ਼ਿਵ ਯਹ ਮੁਖ ਜਤੀਨ ਚੇਲੇ ਮਾਨੇ ਹੈਂ ਆਪ ਇਸ ਮਾਯਾ ਕੇ ਚੇਲੇ ਕੌਣ ਮਾਨਤੇ ਹੋ ॥ ਉਤ੍ਰ--(ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ) ਅਨੁਸਾਰੀ ਕਾ ਨਾਮ ਚੇਲਾ ਹੈ ਅਪਣਾ ਸਰੂਪ ਸਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔਰ ਤੀਨੋਂ ਗੁਣ ਮਾਯਾ ਕਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਯਾਤੇ ਸਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੈ ਇਸ ਰੀਤੀ ਸੇ ਹਮਾਰੇ ਮਤਮੇ ਭੀ ਤਿਸ ਮਾਯਾ ਕੇ ਤੀਨ ਚੇਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹੀਏ ਵੇਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਸਿਧ ਹੈਂ ॥ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਿਧ ਚੇਲਜੋਂ ਕੇ ਕਾਮ ਕਹੇ ਹੈਂ (ਇਕੁ

ਸੰਸਾਰੀਇਕੁਭੰਡਾਰੀਇਕੁਲਾਇਦੀਬਾਣੁ) ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਕ-
ਹੀਏ ਏਕ ਰਜੋਗੁਣ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਜਨਮ ਮ੍ਰਿਤੂ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ
ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਦੇਵੇ ਹੈ ਯਾਤੇ ਰਜੋਗੁਣ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੋਣੇ
ਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਹੈ (ਇਕੁਭੰਡਾਰੀ) ਭੋਜਨ ਪਕਾਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ
ਨਾਮ ਭੰਡਾਰੀ ਹੈ ਸਤੋਗੁਣ ਦਯਾਦਿਕ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦਾ ਯੁਕਤ
ਕਰਕੇ ਜਗਜਾਸੂਓਂ ਕੇ ਗਯਾਨ ਕੇ ਰੂਪ ਭੋਜਨ ਕੇ ਪਕਾਵਨੇ
ਵਾਲਾ ਹੈ ਯਾਤੇ ਭੰਡਾਰੀ ਕਹੀਏ ਹੈ ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਯਹ
ਸਿਧ ਹੂਆ ਜੈਸੇ ਸੰਸਾਰ ਮੇ ਫੈਂਕਨੇ ਵਾਲਾ ਰਜੋਗੁਣ
ਹੈ ਤੈਸੇ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਨਿਕਾਸਨੇ ਵਾਲਾ ਸਤੋਗੁਣ ਹੈ (ਇਕੁ
ਲਾਇਦੀਬਾਣੁ) ਰਜੋਗੁਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਮੇ ਫੈਂਕੇ ਹੋਏ ਜੀਵੋਂ ਕੀ
(ਲਾਇਦੀਬਾਣ) ਨਾਮ ਏਕ ਤਮੋਗੁਣ ਸਭਾ ਲਗਾਵੇ ਹੈ ਭਾਵ
ਰਜੋਗੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ ਪੜੇ ਜੀਵਨ ਕੇ ਵਿਚਾਰ
ਕੋ ਤਮੋਗੁਣ ਅਵਰ ਲੇਵੇ ਹੈ ਕਬੀ ਭੀ ਤਿਨਕੋ ਸਰੂਪ ਕਾ
ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਨੇ ਦੇਵੇ ਹੈ ਯਾਂਤੇ ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰ ਮੇਹੀ
ਤਿਨਕੀ ਸਭਾ ਲਗਾਵੇ ਹੈ ਇਸ ਰੀਤੀ ਸੇ ਜਿਸ ਕਾਰਯ
ਕੋਂ ਯਹ ਮਾਯਾ ਕਰੇ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾਰਯ ਮੈਂ ਸਰੂਪ
ਭੂਤ ਗੁਣ ਤਾਕੋ ਸਹਕਾਰੀ ਹੋਨੇ ਸੇ ਚੇਲੇ ਕਹਾਵੇ ਹੈਂ (ਜਿਵ
ਤਿਸੁਭਾਵੈ ਤਿਵ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵਹੋਵੈਫੁਰਮਾਣੁ) ਜਿਵ ਕਹੀਏ
ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਯਾਨਵਾਨ ਪੁਰਖ ਤਿਨ ਗੁਣੋ ਮੇਂ ਭਾਵਨਾ
ਕਰੇ ਹੈ ਤਿਸੀ ਰੀਤੀ ਸੇ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਆਪਨੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਵੇ
ਹੈ ਭਾਵ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਗਯਾਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਯਹ ਨਿਸਚੈ ਕਰੇ ਹੈ ਮੈ

ਸਰਬ ਕਾ ਸਾਖੀ ਸਰੂਪ ਹੂ ਮੇਰੇ ਸਰੂਪ ਮੇ ਇਨ ਗੁਣੋਂ ਸੇ ਕੋਈ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਆ ਜਾਵੇ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਯਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਗਯਾਨੀ ਐਸੇ ਜਾਨੇ ਹੈਂ ਯਹ ਗੁਣ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਮੇਰੀ ਸਾਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਕਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੇ ਹੈਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਨ ਮੇ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਗਯਾਨੀ ਯਹ ਜਾਨੇ ਹੈ ਯਹ ਗੁਣ ਮਿਥਯਾ ਅਸਤ ਜੜ੍ਹਦੁਖ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿਸਯਹੈ ਮੈ ਸਤਚਿਤ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਇਨ ਕਾ ਦ੍ਰਸਟਾ ਹੋਂ ਮੁਕਤ ਸਰੂਪ ਹੂ ਇਸ ਰੀਤੀ ਸੇ ਇਨ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਅਪਨੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਵੇ ਹੈ ਉਲਟੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਨੇ ਦੇਵੇ ਹੈ ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਹੇ ਗੁਰੋ ਐਸਾ ਗਯਾਨ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਕੋ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ॥ ਉਤਰ--(ਜਿਵਹੋਵੈਫੁਰਮਾਣੁ) ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਫੁਰਮਾਣੁ ਹਰੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਰੂਪ ਵੇਦ ਜੈਸੇ ਕਹੇਹੈ ਤੈਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੇ ਵੇਦ ਕੀ ਆਗਯਾ ਸੇ ਉਲਟਾ ਨਿਸਚੈ ਕਰੇ ਤਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ ਹੈ ॥ ਅਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਜੀਵ ਕੋ ਸਾਖੀ ਦ੍ਰਸਟਾ ਰੂਪ ਕਹਤੇ ਹੂਏ ਰਜੋ ਸਤੋ ਤਮੋ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਔਰ ਤਿਨਕੇ ਕਾਰਯ ਦੇਹਾਦਿਕੋਂ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ ਰੂਪ ਕਹੇ ਹੈਂ (ਓਹੁਵੇਖੈ ਓਨਾਨਦਰਿਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾਏਹੁਵਿਡਾਣੁ) ਵਿਡਾਣ ਨਾਮ ਅਸਚਰਯ ਕਾ ਹੈ ਈਹਾਂ ਅਸਚਰਯ ਵਿਸਤਾਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਮੂਲ ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ ਜਿਨ ਰਜੋ ਸਤੋ ਤਮੋ ਗੁਣੋ ਕਾ ਬਹੁਤਾ ਵਿਸਤਾਰ ਰੂਪ ਯਹ ਜੋ ਜਗਤਹੈ ਤਿਨ ਗੁਣੋਂ ਕੋ (ਓਹੁਵੇਖੈ) ਨਾਮ ਸੋ ਗਯਾਨ ਵਾਨ ਆਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਗਯਾਨ ਸੇ ਦੇਖੈਹੈ

ਯਾਤੇ ਸੋ ਤਿਨਕਾ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਾ ਹੈ ਔਰ ਗੁਣੋ ਕੇ ਸਹਤ ਜੋ ਕਾਰਯ ਹੈ ਸੋ ਤਿਨਕੀ ਦ੍ਰਿਸਜ ਹੈ (ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ) ਕਹੀਯੇ ਰਜੋ ਸਤੋ ਤਮੋ ਗੁਣੋ ਕੋ ਔਰ ਤਿਨਕੇ ਕਾਰਯ ਦੇਹ ਇੰਦ੍ਰੇ ਮਨਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਸਹਤ ਤਿਨਕੋ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਾ ਕਾ ਗਜਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾਤੇ ਸੋ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਆਤਮਾਕੋ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਾ ਤਿਨਕੀ ਅਦ੍ਰਿਸਜ ਹੈ ॥ ਇਸ ਪਉੜੀ ਕਾ ਅਬ ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਕਰੇ ਹੈਂ (ਏਕਾਮਾਈਜੁਗਤਿਵਿਆਈਤਿਨਿਚੇਲੇਪਰ ਵਾਣੁ) ਏਕ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ (ਮਾਈ) ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਪੰਨ ਹੈ ਸੋ (ਜੁਗਤਿ) ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਫਲ ਦੇਨੇ ਕੇ ਸਨ-ਮੁਖਜ ਜੋ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਤਿਸਸੇ ਸੋ ਏਕ ਮਾਯਾ ਪਤੀ ਰੂਪ ਮਾਈ ਕਹੀਏ ਪਰਮ ਤਤ੍ਵ ਰੂਪ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਤਿਸਸੇ (ਵਿਆਈ) ਪਾਂਚ ਭੂਤਾਦਿਕ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾ ਭਯਾ ਤਿਸ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨੂ ਸ਼ਿਵ ਰੂਪ ਤੀਨ ਚੇਲੇ (ਪਰਵਾਣ) ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਿਧ ਹੈਂ ਤਿਸਮੇਂ ਪੁਰਾਂਣ ਵਚਨ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ ॥

ਤਥਾ ਹੀ—ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਸਨ ਸ਼ਿਵਾ ਬ੍ਰਹਮਨ ਪ੍ਰਧਾਨਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼ਕਤਯਃ ॥ ਅਰਥ—ਹੇ ਬ੍ਰਹਮਨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਔਰ ਵਿਸ਼ਨੂ ਤਥਾ ਸ਼ਿਵ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੈਂ। ਇਨਮੇ ਏਕ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਏਕ ਪਾਲਣਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਏਕ [ਦੀਬਾਣ] ਸਭਾ ਕੋ ਲਗਾਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੋ ਮਾਯਾ ਮਿਲਤ ਬ੍ਰਹਮ

ਮੇ ਲੈ ਕਰਤਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਜੈਸੇ ਏਕ ਪਰਮ ਤਤ੍ਵ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ (ਭਾਵੈ) ਭਾਵਤਾ ਹੈ (ਤਿਵੈਚਲਾਵੈ) ਤੈਸੇ ਜਗਤ ਰੂਪੀ ਕਾਰ ਕੋ ਚਲਾਤੇ ਹੈਂ ਕਾਹੇਤੇ ਜੈਸਾ ਤਿਨਕਾ (ਫੁਰਮਾਣੁ) ਫੁਰਣਾ ਭਾਵ ਆਗਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕ ਕਰਤੇ ਹੈਂ (ਓਹੁਵੇਖੈਓਨਾਨਦਰਿਨਆਵੈ ਬਹੁਤਾਇਹੁਵਿਡਾਣੁ) (ਏਹੁਵਿਡਾਣੁ) ਯਹ ਆਸਚਰਯ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ(ਬਹੁਤਾ)ਸਰਬ ਸੇ ਵਡਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ (ਓਹੁ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ (ਓਨਾਂ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕੋਂ ਕੋ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਤਨਾਕੁ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਨਦਰਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ਹੈ। ਇਸੀ ਤੇ ਸਾਰਗ ਰਾਗ ਕੀ ਅਸਟ ਪਦੀ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ (ਆਪਨਾਕੀਆਜਾਨੈਆਪੁ) ਇਸ ਰੀਤੀ ਸੇ ਅਪਨੇ ਕਰਤਬਜ ਕੋ ਆਪ ਹੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਯਹ ਲਿਖਾ ਹੈ ਭਾਵ ਤਿਸ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਅੰਸਾਵਤਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕ ਤਿਸਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ॥ ਔਰ ਜੈਸੇ ਕਨਫਟੇ ਜੋਗੀ ਪਾਰਬਤੀ ਕੋ ਏਕ ਮਾਈ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਹਮ ਏਕ ਮਾਯਾ ਪਤੀ ਰੂਪ ਪਰਮ ਤਤ੍ਵ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਮਾਈ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਅਗਲੀ ਦੋਤੁਕੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਬ ਲਿਖਾ ਹੀ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥੩੦॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਹੇ ਗੁਰੋ ਯੋਗੀਓਂ ਕਾ ਬੈਠਨ ਕੋ ਆਸਨ ਹੋਵੈ ਹੈ ਆਪਕਾ ਕੌਨ ਸਾ ਆਸਨ ਹੈ ॥ ਉਤ੍ਰ—

ਆਸਣੁਲੋਇਲੋਇਭੰਡਾਰੁ॥ਜੋਕਿਛੁਪਾਇਆ

ਸੁਇਕਾਵਾਰ॥ ਕਰਿਕਰਿਵੇਖੈਸਿਰਜਣਹਾਰੁ॥ ਨਾਨਕਸਚੇਕੀਸਾਚੀਕਾਰ॥ ਆਦੇਸੁਤਿਸੈਆਦੇਸੁ॥ ਆਦਿਅਨੀਲੁਅਨਾਦਿਅਨਾਹਤਿਜੁਗੁਜੁਗੁਏਕੋਵੇਸੁ॥ ੩੧॥

ਹੇ ਸਿਖਜ ਬੈਠਨੇ ਕੇ ਸਥਾਂਨ ਕੋ ਆਸਣ ਕਹੇ ਹੈਂ ਸੋ (ਲੋਇ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਜੋ ਸ੍ਵਯੰ ਜੋਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਹੈ ਸੋਈ ਇਸਿਥਤੀ ਕਾ ਹੇਤੂ ਹੋਨੇ ਸੇ ਮਨ ਕੇ ਬੈਠਨੇ ਕਾ ਆਸਨ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਹੇ ਗੁਰੋ ਯੋਗੀਓਂ ਕੇ ਭੰਡਾਰ ਵਤ ਆਪਕਾ ਭੰਡਾਰ ਕੌਨ ਹੈ॥ ਉਤ੍ਰ—ਲੋਇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਯਾਤੇ ਗਜਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਨੇ ਕੀ ਭੰਡਾਰ ਰੂਪ ਜਗਾ ਸੁਧ ਮਨ ਲੈਨਾ (ਲੋਇਭੰਡਾਰ)ਕਹੀਏ ਸੋ ਸੁਧ ਮਨ ਹੀ ਹਮਾਰਾ ਤਤਕਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕੇ ਹੇਤੂ ਗਜਾਨ ਰੂਪ ਭੋਜਨ ਕੇ ਪਕਨੇ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਰੂਪ ਭੰਡਾਰ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਹੇ ਗੁਰੋ ਅੰਨ ਰੂਪ ਭੋਜਨ ਵਤ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕੇ ਹੇਤੂ ਆਪ ਉਸ ਗਜਾਨ ਰੂਪ ਭੋਜਨ ਕੋ ਵਾਰਵਾਰ ਪਾਵਤੇ ਹੋ ਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ਪਾਵਤੇ ਹੋ॥ ਉਤ੍ਰ—(ਜੋਕਿਛੁਪਾਇਆਸੁਇਕਾਵਾਰ) ਜੋ ਕਿਛੁ ਗਜਾਨ ਰੂਪ ਭੋਜਨ ਹੈ ਸੋ ਏਕ ਵਾਰ ਹੀ ਪਾਯਾ ਹੈ ਪੁਨਾ ੨ ਤਿਸਕੀ ਕੇਵਲ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਵਾਰੰਵਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਬਾਰੰਬਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਨੇ ਸੇ ਗਜਾਤ ਵਸਤੂ ਮੇ ਪ੍ਰਮਾਪਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰਮਾ ਨਾਮ ਯਥਾਰਥ

ਗਜ਼ਾਨ ਕਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਏਕ ਵਾਰ ਗਜ਼ਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮਾਨੀ ਹੈ (ਕਰਿਕਰਿਵੇਖੈਸਿਰਜਣਹਾਰੁ) ਹੇ ਸਿਖਜ ਜਿਨ ਕੋ ਏਕ ਵਾਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗਜ਼ਾਨ ਹੂਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗਜ਼ਾਨ ਸੇ ਅਪਨੇ ਆਤਮਾ ਕੋ (ਕਰਿਕਰਿ) ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ (ਸਿਰਜਨ ਹਾਰੁ) ਪਰਮਾਤਮ ਰੂਪਤਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਕੇ (ਵੇਖੈ) ਵੇਖਤੇ ਹੈਂ ਭਾਵ ਆਪਨੇ ਸਾਖੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਚੈਤੰਨਜ ਕੋ ਹੀ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਤਥਾ ਇਸਿਥਤੀ ਔਰ ਲੈ ਕੀ ਆਧਾਰਤਾ ਕਾ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਇਸ ਅਰਥ ਕੋ ਹੀ ਸ੍ਰੁਤੀ ਬੋਧਨ ਕਰੇ ਹੈ

ਤਥਾਹੀ—ਮਯੇ ਵਸਕਲੰ ਜਾਤੰ ਮਯਿ ਸਰਬੰ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਰਤਮ ॥ ਮਯਿ ਸਰਬੰ ਲਯੰਯਾਤਿ ਤਦ ਤਦ ਬ੍ਰਹਮਾਦ੍ਵਯ ਮਸਮਜਹਮ ॥

ਕੈਵਲਜ ਉਪਨਿਖਦ ਖੰਡ ੧

ਅਰਥ—ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚ ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਅਧਿਸਠਾਨ ਮੈ ਸੇ ਉ-ਤਪਨ ਹੂਆ ਹੈ ਔਰ ਮੇਰੇ ਮੇ ਹੀ ਇਸਥਿਤ ਹੈ ਔਰ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇ ਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਅਦ੍ਵੈਤ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈਹੂ(ਨਾਨਕਸਚੇਕੀਸਾਚੀਕਾਰ)ਗੁਰੂਜੀਕਹੇਹੈਂ ਬ੍ਰਹਮਗਜ਼ਾਨੀ ਸਚੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਜਿਤਨੀ (ਕਾਰ) ਕਰਤਬਜ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ ਸੋ ਸਰਬ ਹੀ ਸਾਚੀ ਹੈ ਭਾਵ ਛਲ ਔਰ ਝੂਠ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਤਿਨਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹੈ ਇਸ ਅਰਥਕੋ ਹੀ ਸ੍ਰੁਤੀ ਕਹੇ ਹੈ

ਤਥਾਹੀ- ਤੇਖਾਮਸੌ ਵਿਰਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕੋ

ਨਯੇਖੁ ਜਿਹਮ ਮਮਨ੍ਰਿਤੰ ਨਮਾਯਾਚੇਤਿ ॥

ਪ੍ਰਸਨ ਉਪਨਿਖਦ ਪਰਬ ਪਹਲਾ ੧ ॥

ਅਰਥ--ਜੋ ਰਜੋਗੁਣਾਦਿਕ ਉਪਦ੍ਰਵ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਤਿਨ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਿਨਮੇ (ਜਿਹਮ) ਕੁ-ਟਿਲਤਾ ਔਰ ਮਿਥਯਾ ਸੰਭਾਖਣ ਤਥਾ ਮਾਯਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਮੇਂ ਕੁਛ ਔਰ ਰਖਕਰ ਬਾਹਰ ਸੇ ਝੂਠ ਕਹਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਾਯਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਯੋਗੀ ਆਦਿਕ ਪੂਜਾ ਕੋ ਕਾਰ ਕ-ਹਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜੁਗਤ ਮੇ ਵਿਚਰ ਕਰ ਕਾਰ ਲੇਤੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਸਚੇ ਗਯਾਨ ਵਾਨ ਕਾ ਜੋ ਮਿਥਯਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ ਸੋਈ ਪੂਜਾ ਹੈ ਔਰ ਸੋਈ ਕਰਤਬਯ ਰੂਪਕਾਰ ਹੈ॥ ਇਸ ਤੁਕ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਕਹੇ ਹੈਂ (ਨਾਨਕਸਚੇਕੀਸਾ-ਚੀਕਾਰ) ਕਾਰ ਪਦ ਪੰਜਾਬ ਮੇ ਪੂਜਾ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਔਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੇ ਭੀ ਕਾਰ ਨਾਮ ਪੂਜਾ ਕਾ ਬਨੇ ਹੈ ਜੋ ਵਸਤੂ ਸਮ-ਗਰੀ ਸੇ ਕਰੀਏ ਸੋ ਕਹੀਏ ਕਾਰ ਯਾਤੇ ਜੋ ਸਚੇ ਨਾਮ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਸਾਚੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਾਰ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਪੂਜਾ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਕੀ ਭੀ ਸੋਈ ਪੂਜਾਹੈ ਜਿਸ ਪੂਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੋਵੇ ਐਸੇ ਵੇਦ ਕਹੇ ਹੈ। **ਤਥਾਹੀ। ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦ ਬ੍ਰਹਮਮੈਵ ਭਵਤਿ॥** ਅਰਥ--ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮਹੀਹੋਵੇ ਹੈ॥

ਤਥਾਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਪ ਪਰਮੇਸਰ" ਐਸੇਗੁਰੂਜੀਕਹੇਹੈਂ॥ ਅਰਥ–ਬ੍ਰਹਮਕੇਜਾਨਨੇਵਾਲਾ ਪੁਰਖਸੋਆਪਪਰਮੇਸਰਸਰੂਪ ਹੋਵੈਹੈ॥ਔਰਗਜਾਨਸੇਬ੍ਰਹਮਕਾਪੂਜਨਬਸਿਸਟਗ੍ਰੰਥਮੇਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ ਇਸ ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ--ਹੇ ਗੁਰੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ ਪੁਰਖ ਗਿਆਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪੀਛੇ ਸੁਭਾਵਕ ਕੋਈ ਕਾਰਕਰੇਹੈ ਵਾ ਨਹੀਂਕਰੇਹੈ॥ ਉਤ੍ਰ–(ਨਾਨਕ) ਹੇ ਸਿਖ੍ਯ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਹੂਏ ਪੀਛੇ ਤਿਸਕੋ ਫਲ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਣੇ ਯੋਗਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਕਾਹੂ ਪ੍ਰਾ- ਰਬਧ ਕਰਮ ਕੇ ਬਸ ਹੋਕਰ ਆਪਨੇ ਸਮੀਪੀ ਸੇਵਕੋਂ ਪਰ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਹੇਤ ਸਚੇ ਬ੍ਰਹਮਗਜਾਨੀ ਕੀ (ਸਚੀਕਾਰ) ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸਟ ਭਜਨਾਦਿਕ ਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਕਥਨ ਹੈ 'ਨਾਨਕਜਨਮੰਗਕੇਤੇਤਰੇ' ਇਤ੍ਯਾਦਿਕ ॥ ੩੧ ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਹੇ ਗੁਰੋ ਜਿਸ ਗਜਾਨ ਸੇ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਤੀਕੇ ਤਜਾਗ ਸੇ ਦੈਵੀ ਸੰਪਤੀ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਗਜਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾ- ਪਤੀ ਕਾ ਸ੍ਰੁਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਗਮ ਉਪਾਯ ਕਹੋ ॥ਉਤ੍ਰ--

ਇਕਦੂਜੀਭੌਲਖਹੋਹਿਲਖਹੋਵਹਿਲਖਵੀਸ ॥ਲਖੁਲਖੁਗੇੜਾਆਖੀਅਹਿਏਕੁਨਾਮਜਗਦੀ ਸ॥ ਏਤੁਰਾਹਿਪਤਿਪਵੜੀਆਚੜੀਐਹੋਇਇ ਕੀਸ।ਸੁਣਿਗਲਾਆਕਾਸਕੀਕੀਟਾਆਈਰੀਸ ।ਨਾਨਕਨਦਰੀਪਾਈਐਕੂੜੀਕੂੜੈਠੀਸ॥੩੨॥

(ਇਕਦੂਜੀਭੋਲਖਹੋਹਿਲਖਹੋਵਹਿਲਖਵੀਸ) ਹੇ ਸਿਖ੍ਯ ਜੋ ਅਤ੍ਯੰਤ ਉਤਸਾਹ ਪੂਰਬਕ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਹੈ ਸੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ॥ ਪਰੰਤੂ ਇਮ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਉਤਸਾਹ ਚਾਹੀਏ ਜੋ ਏਕ ਜਿਹਵਾ ਸੇ ਮੇਰੀ ਲਾਖ ਜਿਹਵਾ ਹੋਵੇ ਔਰ ਸੋ ਲਾਖ ਫਿਰ ਬੀਸ ਲਾਖ ਹੋਵੇ ਤਥਾ ਤਵ ਇਤਨੀ ਜਿਹਵਾ ਸੇ ਲਾਖ ਲਾਖ ਵਾਰ ਏਕ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੋ ਉਚਾਰਣ ਕਰੋਂ (ਏਤੁਰਾਹਿਪਤਿਪਵ ੜੀਆਚੜੀਐਹੋਇਇਕੀਸ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਰਾਹਿ ਨਾਮ ਰਸਤੇ ਸੇ (ਪਤਿ) ਪਤੀ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਰੂਪੀ ਪਵੜੀਓਂ ਪਰ ਚੜ ਕਰ (ਇਕੀਸ) ਏਕ ਈਸਰ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਸਰੂਪ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਨਾਮ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਾ ਬੋਧਕ ਵੇਦ ਵਾਕ੍ਯ (ਓਹੁਧੋਪੈਨਾਵੈਕੇਰੰਗ)ਇਸ ਪੰਗਤੀ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇ ਲਿਖਾਹੈ ਵੇਖ ਲੈਨਾ ਔਰ ਗ੍ਯਾਨ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾਯੋਂ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ (ਪੰਚਪਰਵਾਣ)ਇਤ੍ਯਾਦੀ ਪਉੜੀ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇ ਲਿਖਾਹੂਆ ਦੇਖ ਲੇਨਾ ॥ (ਸੁਣਿਗਲਾਆਕਾਸਕੀਕੀਟਾ ਆਈਰੀਸ)ਹੇ ਸਿਖ੍ਯ ਬਹੁਤ ਸੇ ਬਾਹਯ ਮੁਖੀ ਪੁਰਖ ਕੀਟ ਤੁਲ੍ਯ ਅਤ੍ਯੰਤ ਤੁਛ (ਆਕਾਸ) ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਬਾਤੇਂ ਸੁਨ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮਨਿਸਠ ਵਿਦ੍ਵਾਨੋਂ ਕੀ ਰੀਸ ਕਰਕੇ ਯਹ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਹਮਕੋ ਕੁਛ ਕਰਤਬ੍ਯ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਨਾਮ ਜਪਨੇਸੇ ਕਿਆ ਹੈ(ਨਾਨਕਨਦਰੀਪਾਈਐਕੂੜੀਕੂੜੈਠੀਸ॥੩੨)ਗੁਰੂਜੀਕਹੇ ਹੈਂ ਉਨ (ਕੂੜੈ) ਕਪਟੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਜੋ ਠੀਸ) ਨਿਸਕਰ-

ਤਬਜਤਾਕੀ ਬੋਧਕ ਬਾਨੀਹੈ ਸੋ ਕੂੜੀਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ[ਨਦਰੀ] ਗਜ਼ਾਨ ਰੂਪ ਨਦਰ ਵਾਲਿਓਂ ਕੋ (ਪਾਈਐ) ਪਰਮਤਤ੍ਵ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਭਾਵ ਯਥਾਰਥ ਗਜ਼ਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇ ਪਰਮਤਤ੍ਵ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਾਤੇ ਯਥਾਰਥ ਗਜ਼ਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਤਿਨਕੋ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕ ਕਰਤਬਜ ਨਹੀਂ ਰਹੇਹੈ॥ਇਸੀਵਾਸਤੇ ਸੁਰੇਸਰ ਵਾਰਤਕ ਮੇ ਯਹ ਲਿਖਾਹੈ

ਤਥਾਹੀ—ਤ੍ਵੰਪਦਾਰਥ ਵਿਵੇਕਾਯ ਸੰਨਜਾਸਃ ਸਰਬਕਰਮਣਾਂ ਸ੍ਰੁਤਜੇਹ ਵਿਹਿਤੋ ਯਸਮਾਤ ਤਤਤਜਾਗੀ ਪਤਿਤੋਭਵੇਤ॥

ਯਹ ਵਾਕਜ ਸੁਰੇਸ੍ਵਰ ਵਾਰਤਿਕ ਕਾ ਹੈ॥

ਅਰਥ—ਜਿਸਸੇ ਜੀਵਕੇਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਾਖੀਚੇਤਨਕੇ ਵਿ-ਵੇਕ ਵਾਸਤੇ ਸਰਬ ਕਰਮੋਂਕਾ ਤਜਾਗ ਸ੍ਰੁਤੀਨੇ ਵਿਧਾਨ ਕਰ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤਿਸ ਵਿਵੇਕ ਜਨਜ ਸ੍ਰਵੱਣਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਤਜਾਗ ਕਰਨੇਵਾਲਾ ਅਪਰਿਪਕਗਜ਼ਾਨੀ ਪਤਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ੩੨।

ਆਖਣਿਜੋਰੁਚੁਪੈਨਹਜੋਰੁ॥ਜੋਰੁਨਮੰਗਣਿਦੇਣਿਨਜੋਰੁ॥ਜੋਰੁਨਜੀਵਣਿਮਰਣਿਨਹਜੋਰੁ। ਜੋਰੁਨਰਾਜਿਮਾਲਿਮਨਿਸੋਰੁ ॥ ਜੋਰੁਨਸੁਰਤੀ ਗਿਆਨਿਵੀਚਾਰੁ॥ਜੋਰਨਜੁਗਤੀਛੁਟੈਸੰਸਾਰੁ॥ ਜਿਸੁਹਥਿਜੋਰਕਰਿਵੇਖੈਸੋਇ ॥ ਨਾਨਕਉਤ

ਮੁਨੀਚੁਨਕੋਇ ॥ ੩੩ ॥

ਹੇ ਸਿਖ੍ਯ(ਜੋਰੁ) ਬ੍ਰਹਮਵਿਦ੍ਯਾਰੂਪ ਸਾਮਰਥ ਅਨੇਕ ਨ੍ਯਾ-
ਦੀ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ (ਆਖਣਿ) ਕਥਨ ਸੇ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ
ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਚੁਪੈ) ਮੌਨ ਆਦਿਕੋਂ ਸੇ ਬੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦ੍ਯਾ
ਰੂਪ ਸਾਮਰਥ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ ਹੈ (ਜੋਰੁਨਮੰਗਣਿ
ਦੇਣਿਨਜੋਰੁ) ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦ੍ਯਾ ਰੂਪ ਸਾਮਰਥ ਕਿਸੀ ਤੇ
ਮਾਂਗਨੇ ਸੇ ਔਰ ਜੋ ਕਿਸੀਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮੈਂ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ
ਹੈ ਤਿਸਕੋ ਦੇਨੇ ਸੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ (ਜੋਰੁਨਜੀਵ-
ਣਿਮਰਣਿਨਹਜੋਰੁ) ਬਹੁਤੇ ਜੀਵਨੇ ਸੇ ਤਥਾ ਮਰਜਾਣੇ
ਸੇ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦ੍ਯਾ ਰੂਪ ਸਾਮਰਥ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ
(ਜੋਰੁਨਰਾਜਿਮਾਲਿਮਨਿਸੋਰੁ) ਮਨਕੇ (ਸੋਰੁ) ਅਤਯੰਤ ਅ-
ਹੰਕਾਰ ਕੇ ਕਾਰਣ ਜੋ ਰਾਜ਼ ਮਾਲ ਹੈਂ ਇਨ ਸੇ ਭੀ ਤਿਸ ਸਾ-
ਮਰਥ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ ਹੈ (ਜੋਰੁ ਨ ਸੁਰਤੀ ਗਿਆਨ
ਵੀਚਾਰੁ) ਸੁਰਤੀ ਕਹੀਏ ਵਸਤੂ ਕਾ ਏਕ ਰਸ ਧ੍ਯਾਨ ਕ-
ਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਤੰਜਲ ਮਤ ਕੇ ਯੋਗੀ ਪੁਰਖ ਤਥਾ (ਗ੍ਯਾਨ
ਵੀਚਾਰੁ) ਸਾਖੀ ਆਤਮਾ ਕੇ ਗ੍ਯਾਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਂਖ੍ਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ
ਕੀ ਰੀਤੀ ਸੇ ਤਤ੍ਵੋਂ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦ੍ਯਾ ਰੂਪ
ਬਲ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ ਹੈ(ਜੋਰੁਨਜੁਗਤੀਛੁਟੈਸੰਸਾਰ)
ਜਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦ੍ਯਾ ਰੂਪ ਬਲ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਛੁਟਤਾ ਹੈ ਸੋ
ਬਲ ਵੇਦ ਵਿਰੁਧ ਖੁਸ਼ਕ ਤਰਕ ਰੂਪ ਯੁਕਤੀਕੇ ਅਨੁਸੰਧਾਨ
ਸੇ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਨਾਮ ਚਿੰਤਨ ਕਾ ਹੈ

(ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ) ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਪੂਰਣ ਭਾਗੋਂ ਵਾਲੋਂ ਕੇ ਹਾਥ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਯਾ ਰੂਪ ਬਲ ਹੈ ਸੋ (ਕਰ) ਅਪਨੇ ਹਾਥ ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਸਤੂ ਵਤ ਆਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਦੇਖਤਾਹੈ(ਨਾਨਕਉਤਮੁਨੀਚੁਨਕੋਇ॥੩੩॥)ਗੁਰੂਜੀਕਹੇ ਹੈਂ ਹੇ ਸਿਖ੍ਯ ਗ੍ਯਾਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੈਂ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦਾ ਵਾਲੇ ਉੱਤਮ ਸਤੋਗੁਣੀ ਔਰ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਲਸ ਨਿੰਦਾ ਰੂਪ ਆ-ਸੁਰੀ ਸੰਪਤੀ ਵਾਲੇ ਜੋ ਤਮੋਗੁਣੀ ਨੀਚ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੈਂ ਕੋਈ ਰਹੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਾ ਦੇਹ ਸੇ ਭਿੰਨ ਆਤਮਾ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲੇ ਉਤਮਹੈਂ ਔਰ ਦੇਹ ਕੋ ਆਤਮਾ ਜਾਨਨੇਵਾਲੇ ਨੀਚ ਹੈਂ ਸੋ ਦੋਨੋਂ ਤਿਨਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੈ ਕੋਈ ਨਹੀਰਹੇ ਹੈਂ ਭਾਵ ਆਪਨੇ ਪੁਰਖਾਰਥ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਯਾ ਰੂਪ ਬਲ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਇਸੀ ਜੀਵ ਕੋ ਜੋ ਦੇਹਾਦਿਕ ਅ-ਨਾਤਮਾ ਮੈ ਆਤਮਤ ਭ੍ਰਮ ਹੈ ਸੋ ਨਿ ੰਤਰ ਆਤਮ ਭਾਵਨਾ ਸੇ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੁਤੀ ਮੈਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ॥

ਤਥਾਹੀ ॥ ਆਤਮਨਾ ਵਿੰਦਤੇ ਵੀਰਯੰ ਵਿਦ੍ਯ ਯਾ ਵਿੰਦਤੇ ਅਮ੍ਰਿਤਮ ਕੇਨਉਪਨਿਖ੍ਯਦ ਖੰਡ੨

ਅਰਥ—ਆਪਨੇ ਆਤਮਾ ਕਰਕੇ (ਵੀਰਯੰ) ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਯਾ ਰੂਪ ਸਾਮਰਥ ਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਯਾ ਕਰ-ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਤ੍ਵ ਰੂਪ ਮੋਛ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਗ੍ਯਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ ਉੱਤਮ ਤਥਾ ਨੀਚ ਕੋ ਨਹੀ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਗੀਤਾ ਮੈ ਨਿ_ਪਣ ਕਰਾ ਹੈ॥

ਤਥਾਹੀ ॥ ਵਿਦਆਵਿਨਯਸੰਪੰਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੇ ਗਵਿਹਸਿਤਨਿ॥ਸੂਨਿਚੈਵਸ੍ਵਪਾਕੇਚਪੰਡਿਤਾਃ ਸਮਦਰਸਿਨਃ ॥ ੧੯ ॥ ਇਤਿਮੂਲੰ ॥

ਵਿਦਜਾਵਿਨਯਸੰਪੰਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੇ ਗਵਿ ਹਸਿਤਨਿ ਸੂਨਿ ਚ ਏਵ ਸ੍ਵਪਾਕੇ ਚ ਪੰਡਿਤਃ ਸਮਦਰਸਿਨਃ ॥ ਇਤੀਪਦਛੇਦਃ ॥

ਹੇ ਅਰਜੁਨ ਗਜਾਨਵਾਨਪੁਰਖ ਬ੍ਰਹਮਵਿਦਜਾ ਤਥਾ ਨਿਰ-ਹੰਕਾਰਤਾਯੁਕਤ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਿਖੇ ਤਥਾ ਗੌਵਿਖੇ ਤਥਾ ਹਸ੍ਤਿਵਿਖੇ ਤਥਾ ਸ੍ਵਾਨਵਿਖੇ ਤਥਾ ਚੰਡਾਲ ਵਿਖੇ ਸਮ-ਦਰਸੀ ਹੀ ਨਾਮ ਹੋਵੇ ਹੈ ॥ ੧੯ ॥ ਇਤੀ ਪਦਅਰਥ ॥

ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਜੈਸੇ ਗੰਗਾਜਲ ਔਰ ਤਲਾਵ ਕਾ ਜਲ ਤਥਾ ਮੂਤ੍ਰ ਆਦੀ ਰੂਪ ਜਲ ਇਨ ਮੈ ਜੋ ਸੂਰਜ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਸੋ ਜਲਕੇ ਗੁਣ ਤਥਾ ਦੋਖਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਰਾਜਸ ਤਾਮਸ ਯੋਨੀ ਰੂਪ ਉ-ਪਾਧੀ ਮੈ ਵਰਤਮਾਨ ਬ੍ਰਹ ਤਤ੍ਵ ਸਰਬ ਕੇ ਗੁਣ ਦੋਖਰਹਿਤ ਏਕ ਰਸ ਹੈ ਤਿਸਕਾ ਸਰਬਦਾ ਕਾਲ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੁਖ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ 'ਨਾਨਕਉਤਮਨੀਚੁਨਕੋਇ' ॥ ਪੌੜੀ ਕੇ ਸਰਬ ਪਦੋਂ ਕਾ ਵਾਕਯਾਰਥ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਤਤ੍ਵ ਪਦੋਂ

ਕੇ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਸੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਬਲ ਹੈ ਤਿਸ ਬਲ ਸੇ ਸਾਧਨ ਸਪੰਨਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮੈ ਵਾਕਜਾਰਥ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਏਕਤਾ ਕਾ ਗਜਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾਤੇ ਵਾਕਜ ਜਨਜ ਗਜਾਨ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਬਲ ਕਾ ਫਲ ਹੈ॥੩੩॥

॥ ਪਿਛਲੀ ਪੌੜੀ ਕੇ ਅੰਤ ਮੈ ਸਾਧਨ ਸਹਿਤ ਸਾ-ਮਰਥ ਵਾਲੇ ਗਜਾਨੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਵਿਖਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹਨੇ ਸੇ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖ ਕੀ ਹੀਨਤਾ ਰੂਪ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਕਹੀ ਹੈ ਅਬ ਜੋ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਕਾ ਵਿਖਜੇ ਹੈ ਸੋ ਅ-ਗਜਾਨ ਕਾ ਔਰ ਅਗਜਾਨਕੇ ਕਾਰਯ ਕਾ ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨ ਹੈ ਔਰ ਜਿਸ ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਗਜਾਨ ਸੇ ਵਿਖਮ ਦ੍ਰਿ-ਸ਼ਟੀ ਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਸਿਖਜਨ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਵਾਸਤੇ ਪੌੜੀ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠ ਸੇ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈਂ ॥

ਰਾਤੀਰੁਤੀਥਿਤੀਵਾਰ ॥ਪਵਣਪਾਣੀਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ॥ ਤਿਸਵਿਚਿਧਰਤੀਥਾਪਿਰਖੀਧਰਮ ਸਾਲ॥ਤਿਸੁਵਿਚਿਜੀਅਜੁਗਤਿਕੇਰੰਗ॥ਤਿਨਕੇ ਨਾਮਅਨੇਕਅਨੰਤ॥ ਕਰਮੀਕਰਮੀਹੋਇਬੀਚਾ ਰੁ॥ਸਚਾਆਪਿਸਚਾਦਰਬਾਰੁ॥ਤਿਥੈਸੋਹਨਿਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ॥ਨਦਰੀਕਰਮਿਪਵੈਨੀਸਾਣੁ ॥ ਕਚ

ਪਕਾਈਓਥੈਪਾਇ ॥ ਨਾਨਕਗਇਆਜਾਪੈ ਜਾਇ॥ ੩੪ ॥

ਰਾਤ੍ਰ ਦਿਨ ਤਥਾ ਰੁਤਾਂ ਔਰ ਥਿਤ ਵਾਰ ਇਨਸੇ ਆਦਿ ਲੇ ਕਰ ਯਾਵਤਕਾਲ ਤਥਾ ਕਾਲ ਕੇ ਜਨਕ ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹੈਂ ਔਰ ਪਵਣ ਜਲ ਤਥਾ ਅਗਨੀ ਔਰ ਪਾਤਾਲ ਉਪਲਖਜਤ ਅਕਾਸ਼ ਤਥਾ ਪਤਾਲ ਔਰ (ਧਰਤੀ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਧਰਮ ਕਾ ਸਥਾਨ ਹੈ ਕੈਸੀ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਹੈ ਜੇਤੇ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮੈ ਧਰਮ ਕਹੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭੀ ਇਸ ਮੈਂ ਹੋਵੇ ਹੈਂ ਯਾਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਧਰਮ ਕੀ ਯਹ ਸਾਲਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਮ ਸਥਿਤ ਹੈ ਭਾਵ ਤਿਥਿ ਵਾਰਾਦਿਕ ਜਿਤਨਾ ਕਾਲ ਹੈ ਤਥਾ ਤਿਨ ਕੇ ਜਨਕ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਆਦਿਕ ਔਰ ਪਵਣਾਦਿਕ ਹੈਂ ਸੋ ਸਰਬ ਹੀ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਅਰੋਪਤ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੇ ਜਲ ਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਮਰੂ ਭੂਮੀ ਸਥਾਨ ਹੈ ਤੈਸੇ ਇਨ ਸਰਬ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਤਿਸੀ ਕੇ ਗਜ਼ਾਨ ਸੇ ਵਿਖਮ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ (ਤਿਸੁਵਿਚਿਜੀਅਜੁਗਤਿਕੇਰੰਗ) ਜੁਗਤਿ ਕਹੀਏ ਉ-ਪਾਧੀ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਜਿਨ ਜੀਵਨ ਮੈ (ਰੰਗ) ਰਾਗ ਔਰ ਤਦ ਉਪਲਖਜਨ ਦ੍ਵੈਖ ਔਰ ਕਾਮਾਦਿਕ ਹੈਂ ਸੇ ਭੀ (ਤਿਸਿ-ਵਿਚਿ) ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਅਧਿਸਠਾਨ ਮੈ ਸਥਿਤ ਹੈਂ (ਤਿਨਕੇ ਨਾਮਅਨੇਕਅਨੰਤ) ਤਿਨ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਰਾਗੀ ਦ੍ਵੈਖੀ ਕਾਮੀ

ਕ੍ਰੋਧੀ ਆਦਿਕ ਅੰਤ ਰਹਿਤ ਅਨੇਕ ਨਾਮ ਹੈਂ [ਕਰਮੀ ਕਰਮੀਹੋਇਬੀਚਾਰੁ] ਜਿਨ ਜੀਵੋਂ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ (ਕਰਮੀ) ਆਪਨੇ ਕਰਮੋ ਕੋਂ ਸਮਰਪਣ ਕਰਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸੋ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੀ ਪੁਰਖ ਕਰਮੀ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹੇ ਜਾਵੇ ਹੈਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਕਰਮ ਸਮਰਪਣ ਵਾਲੇ ਹੈਂ ਜਬ ਤਿਨੋਂ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਮੈ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਸਮਰਪਣ ਕਰਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਤਿਨਕੋ ਯਹ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੈ ਹੈ ਜੋ ਆਪਨਾ ਆਪ ਆਤਮਾ ਹੈ ਸੋ (ਸਚਾਆਪਿਸਚਾਦਰਬਾਰੁ) (ਸਚਾ) ਸਤਜ ਰੂਪ ਤੀਨ ਕਾਲ ਮੈ ਬਾਧਜ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਪਰੋਖਜ ਮਿਥਜਾਤ੍ਰ ਨਿਸਚੈ ਕਾ ਨਾਮ ਬਾਧਜ ਹੈ ਔਰ (ਦਰਬਾਰੁ) ਮੁਕ੍ਤੀ ਕਾ ਦਰਵਾਜਾ ਗਜਾਨ ਹੈ ਭਾਵ ਜੋ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਅਧਿਸ੍ਟਾਨ ਰੂਪ ਸੇ ਉਪਲਖਜਤ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੁਧ ਚੇਤੰਨ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਸਤਰੂਪ ਤ੍ਰਿਕਾਲ਼ਾ ਬਾਧਜ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਮੇਰਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੁਧ ਚੈਤੰਨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਜਨਜ ਗਜਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਕਰਮ ਸਮਰਪਣ ਵਾਲੇ ਕੋ ਹੋਵੈ ਹੈ (ਤਿਥੈਸੋਹਨਿਪੰਚਪਰ-ਵਾਣੁ) (ਪੰਚ) ਵਿਸਤਾਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਤਿਸਕੇ ਬਾਣ ਰੂਪ ਜੋ ਧਜਾਨੀ ਪੁਰਖ ਹੈ ਸੋ (ਤਿਥੈ) ਤਿਸ ਅਦ੍ਵੈਤ ਨਿਸ਼੍ਠਾ ਮੈ ਹੀ [ਸੋਹਨਿ] ਸੋਭਤੇ ਹੈਂ ॥ ਭਾਵ ਉਪਨਿਖਜਦ ਵਿਦਜਾ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਲਖਜ ਰੂਪ ਸੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਹੈ ਔਰ ਆਤਮਾ ਕੋ ਬਾਣ ਰੂਪ ਨਿਰਣੇ ਕਰਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸਰਬ ਸੇ ਵਿਸਤਾਰ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੈ ਜਿਨੋਂ ਨੇ